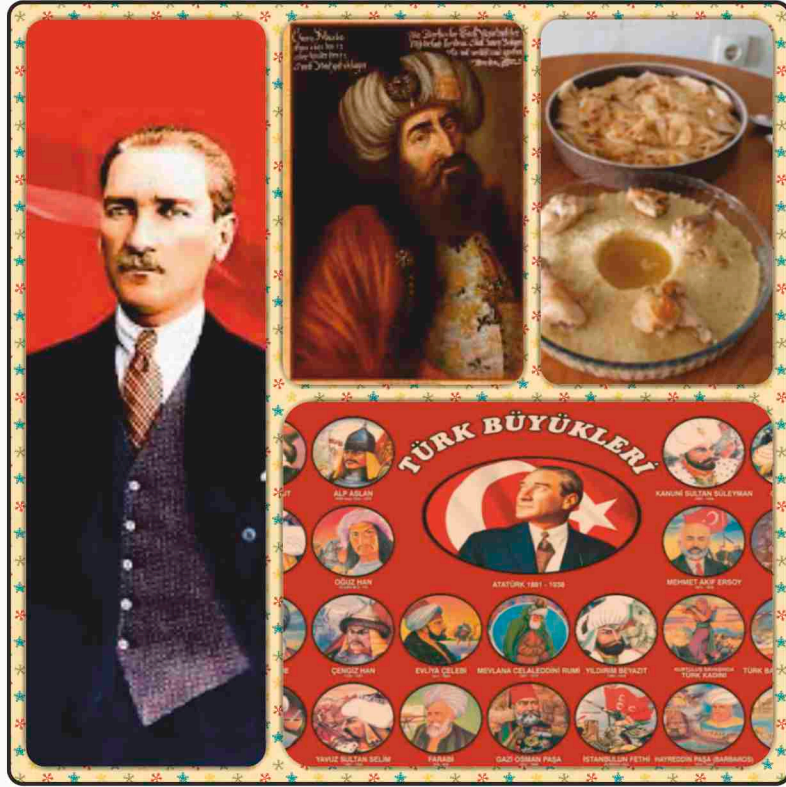

ISSN 1300-4689

Erciyes

Aylık Fikir ve Sanat Dergisi

YIL:42

SAYI:494

ŞUBAT 2019

Erciyes

Aylık Fikir ve Sanat Dergisi

(Ulusal Hakemli Dergi)

ISSN: 1300-4689

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü

Âlim GERÇEL

Genel Yayın Müdürü

Ömer BÜYÜKBAŞ

Düzenleyiciler

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN, Prof. Dr. Remzi KILIÇ
Doç.Dr. Bayram DURBİLMEZ, Dr. Ahmet KAYASANDIK,
Mehmet BİLGEHAN

HAKEM HEYETİ

Prof. Dr. Ahmet BURAN (Fırat Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet CİHAN (İstanbul Medeniyet Üniversitesi)
Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN (Necmettin Erbakan Ü)
Prof. Dr. Atabey KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Erdoğan BOZ (Eskişehir Osmangazi Ü)
Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN (Ege Üniversitesi)
Prof. Dr. Hatice ŞAHİN (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. İlyas GÖKHAN (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Ü)
Prof. Dr. Kemal GÖDE (S. Demirel Ü'nden Emekli)
Prof. Dr. Mehmet İNBAŞI (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. M. Metin KARAÖRS (Erciyes Ü'nden Emekli)
Prof. Dr. Metin ÖZARSLAN (Hacettepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa KESKİN (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa SEVER (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa TURAN (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Osman YILDIZ (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Remzi KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY (Erciyes Ü'nden Emekli)
Prof. Dr. Zeki KAYMAZ (Ege Üniversitesi)
Doç. Dr. Bayram DURBİLMEZ (Erciyes Üniversitesi)
Dr. Ahmet KAYASANDIK (Abdullah Gül Üniversitesi)
Mehmet ÇAYIRDAĞ (Erciyes Üniversitesinden Emekli)
Yaşar ELDEN (Erciyes Üniversitesi)

Yazışma Adresi

Erciyes Dergisi, P.K. 218, 38002 KAYSERİ
Telefon – Belgeç: 0 352 231 73 03

İdare Yeri

Sahabiye Mahallesi Muhtarlığı
Kalenderhane Sokağı, Nu.: 8
38010 Kocasinan/KAYSERİ

Ağ sayfası: www.erciyesdergisi.com

E-posta: bilgi@erciyesdergisi.com
erciyesdergisi@mynet.com
alimgercel@mynet.com

YIL: 42 ★ SAYI: 494 ★ ŞUBAT, 2019

İÇİNDEKİLER

SAYFA

<i>Mehmet Ateşoğlu'nun "Biz Kimiz?" Şiiri ve Türk Büyükleri</i>	
Alim GERÇEL, Mehmet BİLGEHAN	1
<i>Bayramımız İçin (Şiir)</i>	
Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN	11
<i>Av. Nevzat Türkten'e İthaf (Şiir)</i>	
Zübeyde GÖKBULUT	11
<i>Cengiz Aytmatov'un Elveda Gülsarı Adlı Romanında Müzikal Unsurlar</i>	
Sait ÖZER, Enes Malik ÖZER	12
<i>Meslek Âşkı (Şiir)</i>	
Gülsen BİLGEHAN	14
<i>Mustafa Kemal Atatürk'ü Anlamak</i>	
Prof. Dr. Mustafa KESKİN	15
<i>Pınarbaşı'nda Kafkas Mutfağı</i>	
Ülkü ÖNAL	16
<i>Sana Bu Mektubu Bir Gece Yarısında Yazıyorum (Şiir)</i>	
Dilaver CEBECİ	23
<i>Cumhuriyet Döneminin Lirikmi ve Sembolizmi En İyi Kullanan İki Şairi Külebi ve Dıranas'ta Kadın</i>	
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet YARDIMCI	24
<i>İncesu İlçesinin Kurucusu Merzifonlu Kara Mustafa Paşa (1634-1683)</i>	
Hasan ÇİFTÇİ	28
<i>Kaba Kuvvet mi, Nazik Bir Tebessüm mü? (Hikâye)</i>	
Çağrı BİLGEHAN	30

Fiyat Tarifesi (KDV dâhil)

Sayısı: 10 TL

Yıllık abone bedeli: 90 TL

Resmî abone bedeli (Taahhütlü): 150 TL

Yurt dışı abone bedeli: 40 Euro – 50 Dolar

Dergimiz öğretmen ve öğrencilere %10 indirimlidir.

Reklam bedeli: Reklam sahibinin lütfuna tâbidir.

Havaleleriniz için posta çeki hesabı: Âlim Gerçel, 116866

Vakıfbank Kocasinan Şb. IBAN: TR590001500158007286226630

Baskı

Geçit Matbaacılık ve Yayıncılık San. Tic.

Oymaağaç Mah. 5067. Sok. Nu.: 4-C Mobilyakent Kocasinan/KAYSERİ

Telefon: 0352 320 48 61, Belgeç: 320 48 54

www.gecityayinevi.com E-posta: gecitmatbaacilik@hotmail.com

MEHMET ATEŞOĞLU'NUN "BİZ KİMİZ?" ŞİİRİ VE TÜRK BÜYÜKLERİ

Alim GERÇEL
Mehmet BİLGEHAN

Özet

Ateşoğlu, kendini dünyaya nizam veren bir ırkın evladı olarak görür. Bu algısından sonuçlara bakar. Sonuç olarak dünyaya nizam veren Türk büyükleridir. Türk büyüklerinin bağlı olduğu Türk milleti dünya medeniyetine önemli katkılar yapmıştır. Türk milleti, dünya kültür ve medeniyetine, düşünce ve fikir hayatına, felsefeye gibi insanlık âlemini aydınlatan konularda emek harcamış, kafa yormuş bir millettir. Şairin kendisi de bu aydınlığa katkı yapan ışıklardan biridir. Siyaset alanında devlet ve ordu teşkilat örneklerini dünyaya kazandıran millet Türk milletidir. Bu uğurda çok değerli Türk büyükleri başta Tonyukuk olmak üzere hizmet etmiştir. Türk büyükleri bilim ve felsefe alanında da dünya medeniyetine büyük katkılar yapmıştır. Türk büyükleri coğrafyayı vatan kılmak uğrunda kahraman şahsiyetlerle, menkıbevi kişilerle de dünya örnekler vermiştir. Türk milleti iman gücüne sahip bir millet olarak dünyaya nizam ve intizam vermiştir. Türk milleti Türk büyüklerinin örfüne, adetlerine, töresine bıraktığı kültür ve medeniyete sahip çıkmalıdır, modernleşmenin gereği olarak ortaya çıkan bir anlayışla bunları hurafe sayma aymazlığına düşmemelidir. Türk milleti Türk büyüklerinin gerçek değerini anladığında ancak hakikati hurafeden ayırabilir.

Anahtar Kelimeler: Türk büyükleri, hurafe, hakikat, örf, adet

Giriş

Mehmet Ateşoğlu, bir şiirinde "Biz Kimiz?" sorusunu sorar ve bu sorunun cevabını vermeye çalışırken varlığını soy bağlamında açıklamaya çalışır:

*"Dünyaya nizam veren bir ırkın evladıyız,
Biz tarihte, her çağın, Kahraman Kürşad'ıyız"*
(Yeniden Diriliş, 2006, Sayı:27, s.33),

Ateşoğlu kendi aidiyetini sonuçlarla anlatmaya çalışır. Bu sonuç mensubu olduğu ırkın dünya

üzerinde meydana getirdiği medeniyet çizgisiyle alakalıdır. Kendi varlığını, dünya medeniyetine, dünya nizamına yön veren bir ırk üzerinden algılar. "İrk" kavramıyla şairin kastettiği Türk milletidir. Dünyaya nizam veren ırkın evladları da Türk büyükleridir. Ateşoğlu'nu aidiyetini bu duygu ile, kendisini de dünyaya nizam veren bir ırk evladı olarak görmektedir. Beyitte geçen "dünyaya nizam vermek" deyimiyile şair, Türk milletinin ve Türk büyüklerinin dünya medeniyetine önemli katkılar

yapmış olduğu çağrışımlarıdır. Türk milleti, dünya kültür ve medeniyetine, düşünce ve fikir hayatına, felsefeye gibi insanlık alemini aydınlatan konularda emek harcamış, kafa yormuş bir millettir. Şairin kendisi de bu aydınlığa katkı yapan ışıklardan biridir.

Ateşoğlu çok iyi bilmektedir ki, bir millet ve onun dayandığı siyasi idare ve güç, yani devlet (Daru'l saadet kapısı), dünyaya çirkinlikle, zulümle, etrafı yakıp yıkararak değil, adaletle, estetik bir güzellikle, dünya medeniyetinin ve insanlığın kabul ettiği değerlerle nizam verebilir. Ateşoğlu'nun kendini bir evlâdı olarak algıladığı ve mensubu olmaktan şeref duyduğu bu ırk temelde Türk milletini meydana getiren ırktır. Bu ırk Karluk, Kıpçak, Oğuz gibi soy ve boylara dayanan Türk milletidir. Bu soy ve boyların hadimi olan ve dünya tarihine adlarını yazdırmış kişilerde Türk büyükleridir.

Dünya medeniyetine katkı yaparken ve dünya nizamına örnek uygulamalarla Kök-Tengri'nin töresini ve Allah'ın nizamını (ila'i kelimatullah), dünyada hâkim kılmak için mücadele vermiştir. Başta Oğuz Kağan (Mete Han), olmak üzere bu ırkın dayandığı Türk milleti dünya örneğinde devlet teşkilat yapısını organize ederken yine dünya örneğinde bir ordunun nasıl teşkilatlanacağını da örneğini vermiştir. Erinden hakanına kadar bağlı olduğu ırkın soy, boy ve kabillerini bir bayrak altında toplayarak bu bayrağın altında başka kavimlere mensup insanların da nasıl adaletle yönetileceğinin örneklerine veren büyük cihan devleri (etnisite), kurmuşlardır. Bu devletlerin bağlı olduğu coğrafyayı vatan yapmak uğrunda efsaneler ve destanlar yaratan kahraman şahsiyetler, topluma ve insanlığa yol gösteren aydınlık yüzler menkıbevi şahsiyetlerle dünyaya örnek olmuşlardır.

Dünya medeniyetine katkı yapan ve dünyaya nizam veren bu ırkın büyükleri, devlet ve siyaset alanında siyasetnamelerin örnek bir şahsiyeti olarak yaşamış Tonyukuk gibi devlet adamlarından başlayan çizgi bir örgü gibi kendisini biteviye öreterek asrımıza ve günümüze kadar devam etmiştir. Yani bir arı nasıl bal üretmek için petek örüyorsa, Türk devlet adamları da içerisinde yaşadıkları Türk devlet nizamının önemli teşkilatlarını örecek

dünyaya devlet nizamının örneklerini vermişlerdir.

Din, felsefe, matematik, astroloji, tıp vb. alanlarda da dünyaya örnek veren hem bilim adamı hem de mutasavvıf şahsiyetleriyle ve meydana getirdikleri eserleriyle dünya medeniyetine katkı yapan alim, ulema, bilim adamı ve aynı zamanda mutasavvıf kişilikleriyle örnek ahlakın da temsilcisi olan şahsiyetleri de Türk büyüklerinin belkide en önemli halkası olarak zikretmek gerekir.

Ancak, dünya kültür ve medeniyeti dediğimiz zaman dünya tarih kitaplarında belli ırklar akla gelir. Dünyada medeniyet, felsefe, sanat, dendiğinde sanki bu tür şeylerin tek sahipleri ve mirasçıları Yunan, Roma, Pers (İran), ve Arap ırklarına dayandığı ısrarla iddia edilir. Ne yazık ki, bu durum Ateşoğlu'nun kendisini evlâdı olarak gördüğü Türk ırkının yarattığı sanatı, düşünce, bilim, kültür, medeniyet, felsefe söz konusu olduğunda böyle bir durumla karşı karşıya kalırız. Yani, uzun yıllar boyunca Türk medeniyeti, kültürü, sanatı, bilimi Bizans, İran ve Araplar arasında eritilip, yok edilmek istenmiştir. İslam medeniyeti dediğimizde de durum aynıdır. İslâm dinine iman derecesinde bağlı bütün ırkların beraberce kattığı değerler vardır. Bu değerler içerisinde Türk imanının tarih içerisinde İslâm medeniyetine kattığı emeği felsefeden, medeniyet tarihinden kazımak kimsenin haddi değildir.

Ancak diğer ve önemli bir tehlike bize içerden, içimizden gelmektedir. Ataları sevmek, örf ve adet gibi değerler bağlı olmak, atalarımızın ortaya koyduğu eserleri sevmek ve korumaya çalışmak çağ dışılık, kendini asaletin merkezi yaparak kendi hakikatlerimizi hurafe olarak kabul etmek ne yazık ki yüzyılımızda çağdaşlık olarak kabul edilmektedir. Düccane Cündioğlu, muvaffakiyet sahibi olmaktansa gayret sahibi olmaya ehemmiyet veren bir yazar olarak "Hurafe ve Hakikat" adlı eserinde içimizde oluşan bir aldaniştan bahseder: "*Atalarına ihanet etti bu toprağın çocukları. Geçmişlerinden utandılar, tarihlerinden utandılar, kendilerini büyük yapan büyüklerinden, büyüklüklerinden utandılar. Utananların bu acımasız dünyada bir yeri olamayaçağını bilemediler. VE hakaretlere uğradılar, tahkir edildiler, hakarete uğramayı da tahkir edilmeyi de*

hak ettiler çünkü.

Sunardılar, şımartıldılar, şımarttılar, en nihayet şımarıklıklarının cezasını ödediler; âlemi kör, el-âlemi sersem sandılar. İstediler verdiler, istemediler yine verdiler, bir zaman geldi istemedikleri kadar verdiler. Verdiler aldılar, vermediler almadılar, bir zaman geldi sadece verdikleri kadar almaya alıştılar.

Metafiziğini yitirmiş dünyanın çocuklarının saçları ağardı, gönülleri yaslandı, gözleri yaslandı... sustu dilleri... yalan söyleyen diller sustu... yalana hakikate tercih eden, hakikate değil yalana meyleden kalpler sustu... gün geldi dağ basındaki ak sakallı dahi sustu.”(Cüendioğlu, 2010:19),

Tarihte parlayan ne kadar Türk büyüğü varsa bunların çoğu dindar, vatansever, milliyetperver, inkılâpçı şahsiyetlerdir. İçinde bir ateş yanmayan, ruhunda bir ışık aydınlanmayan, gönlünde bir ışık parlamayan insan, asla muvaffak olamaz! Ateşoğlu tarihin derinliklerinden bir ırmak halinde coşup gelen Türk büyüklerini anlatırken bir ırmak gibi coşar, bir ırmağın normal sıradan akışını asude ritmin, kendi ruhunun derinliklerinde taşırarak derslerde kendisini dinleyen dimağlara keskin ve kat’î vurgularla şelale halinde dönüşen cümlelerle:

*“İmanın kaldırmadığı kılıç, kesmez!
İmanın kaldırmadığı bayrak, dalgalanamaz!
İmanın hükmetmediği ordular, yürümez!
İmanın beslemediği kafa, rahat edemez!
İmanın beslemediği fikir, hükmedemez!”*

(Kaplan, 2000:6),

Ateşoğlu ve Türk Büyükleri

Ateşoğlu, “Biz Kimiz?” sorusuna zaman kavramı üzerinden de açıklamaya çalışır. Var oluşunu belli bir zaman dilimiyle başlatır kan bağını Mete’den, imanının kaynağını İslâm Peygamberi Muhammed’den başlatır:

*“Met’den Mehmetçiğe gelen Türk kanımız var,
Hazret-i Muhammed’den gelen imanımız var.”*

Mete’den Mehmet’e kan bağının ırkın bağlı olduğu soyun zaman olarak başlangıcını ifade etmek için kullanılmıştır. Burada zaman kavramına yapılan bir telmih söz konusudur. İkinci olarak da iman konusuna bağlı olarak da “Hazret-i Muhammed’den gelen imanımız var” diyerek mil-

letin bağlı olduğu zaman kavramında yaptığı medeniyet yolculuğunu da anlatarak ırkının bağlı olduğu Türk-İslâm medeniyetine vurgu yapar.

Böylece Ateşoğlu’ne göre Türk büyüklerinin tarihi zaman boyutu ortaya çıkar. Bu zaman boyutunun başlangıcında iki kol vardır. Ateşoğlu, Türk ırkına bağlı Türk büyüklerini zaman boyutunda İslamiyet’ten önceki ve sonraki dönem olmak üzere iki kısma ayırır. Türk büyükleri dediğimizde hakikatte, Türklüğü şahıslarında temsil etmek de sembol haline şahısları kast eder. Elbette bunlar: Başta kahramanlar, Türk ordusunun hakanları, büyük komutanları, kut sahibi liderleri, bilim adamlarını, düşünürleri âlim ve uleması, büyük sanatçıları, büyük devlet, siyaset adamlarını, âlimleri ve toprağı vatan kılma noktasında canını feda eden kahraman Türk ordusunun komutanından erine kadar her kademede görev yapan kahraman Mehmetçiği kast eder.

Ateşoğlu, Türk büyüklerinin yetiştiği mekânı, coğrafyayı da tanımlar. Bu coğrafya Tanrı Dağları’nı içine alan geniş dünya coğrafyasıdır.

*“Biz ki Tanrı Dağı’ndan, şahlanıp coşup taşttık,
Her çağ Tanrı’ya taptık, Hak Yolu’nda savaştık”*

“Tapmak” kelimesi Türkçede “tapınmak” “ibadet etmek” manasındadır. Bu coğrafyada Türk ırkının büyükleri, her çağda Tanrı’ya ibadet etmiş ve hak yolunda mücadele etmiştir.

*“Türk-İslâm ülküsünü şahlandırdık cihanda,
Milli karakterimizi bulduk yüce imanda”*

Şair göre-İslam medeniyetini Dünya coğrafyasında şahlandıran millet Türk milletidir. Elbette, Türk sanatı, düşüncesi, bilimi İslamiyet’ten önce var olduğu gibi, İslâmiyet’ten sonra da var olmuştur. Özellikle Türk Felsefesi hem akılcı hem de tasavvufi çizgide var olmuştur. Akılcı çizginin temsilcileri arasında Farabî gibi, İbni Sina gibi isimler sayılabilir. Tasavvufî çizgide ise felsefesini kuran Mevlâna ve Yunus Emre’nin Türklüğü tartışılmaz kabul edilir. Sayılabilir. (Çucukçu, 1986;VII),

Her insanı Allah yaratır, anası, babası, hocası, rehberleri ve örnek aldığı şahsiyetler de onu adam eder. Birini adam etmenin ölçütü Türklüğün sembolü haline gelmiş örnek şahsiyetleri kendine örnek almaktır. Bunlar bizim dedelerimiz, nineleri-

miz, atalarımız, ecdadımızdır. Bunlar bizim asaletimiz, namusumuz, iffetimiz, dinimiz, dilimiz, mazimiz, değerlerimiz, itikadımız, amelimiz, örf ve adetlerimiz, kültürümüz, dünyaya ve verene bakış biçimimizdir. Bizi biz yapan her ne varsa odur! (Cündioğlu, 2010:67), Bunlar bizi biz yapan ölçütlerdir. Bir öğretmen öğrencisini bu değerlerle yetiştirmelidir. Siyaset adamı siyasetini, devlet adamını yönetim biçimini bu ölçütlere, bu değerlere göre ifa etmelidir. Bu konuda başka ölçütlerin de var olduğunu söyleyebilirsiniz. Ancak unutmamalısınız ki başka ölçütlerinde var olduğunu kabul ettiğinizde, başkalarının ölçütlerine saygı duymayı, başka ölçütlerle yaşamayı, hâsılı bu ölçütlerin kendi ölçütlerimizden daha değerli olduğunu kabul eder ve başkalarının değer ve algılarına inanmayı bir marifet olarak kendinize addedebilirsiniz. Bu da bir millet için kendi doğrularını kaybedip, başkalarının doğrularını kabul ederek doğrularını yanlışa çevirmektir.

Ateşoğlu hayatını öğrencilerine adanmış Türk Eğitim Tarihi açısından önemli bir öğretmen, değerli bir hocamızdır. Ateşoğlu, her Türk gencinin ve öğrencisinin geçmişte yaşayan ve Türk milletinin sembol şahsiyetleri haline gelmiş Türk büyüklerini tanımalarını ve onların medeniyet tarihine katkılarını öğrenmelerini sağlamanın eğitimin en önemli amaçlarından biri olduğuna inanmıştır. Aynı zaman Her Ateşoğlu, Türk gencinin ve öğrencisinin millî benliğine ve geçmişine karşı ilgi uyandırmak ve sevgiyi geliştirmek suretiyle geleceğe daha iyi hazırlanacağına gönül veren eğitimcilerimizdendir.

Ateşoğlu'na göre her ana, baba ve her Türk çocuğunun gelişme evrelerinde bulunan öğretmen, hoca, psikolog, psikiyatr ve diğer rehberlerin temas ettiği her Türk gencini kendilerine, ailelerine ve milletlerine yararlı bir evlat olacak şekilde yetiştirilmesinde en önemli ölçüt, Türk olmalıdır.

Atasözlerimiz arasında “eskisi olmayanın yenisi de olmaz”, “geçmişini bilmeyenin geleceği de olmaz” gibi öğüt verici sözler bunun önemini belirten ifadelerdir. Atalarımızın binlerce yıllık tecrübesinden geçip, kuşakların düşüncelerinde yoğrulmuş bu sözlerin gerisinde büyük bir gerçeğin var olduğunu anlamalıyız.

Atalarımızın kahramanlıkları yanında, atalarımızın dünya uygarlığına kattığı birikimi bilmek, onların kendi elini, kutsal ata vatanını, ana toprağını koruyarak sonraki kuşaklara devretmek uğrunda verdiği kahramanlık dolu mücadelelerini öğrenmekten her toplumda bir milli gurur ve kıvanç doğar. Bu kıvanç insanın ruhuna güç, koluna kuvvet ve yüreğine gayret verir. Ancak bunun tersine, kendi geçmişine güvenmeyen, başarısına inanmayanlar ise karamsarlığa, ruhî zayıflığa düşüp başkalarının kulluğuna teslim olmaya uygun hale gelir. Böyle bir duruma düşmüş ulusların tarih sahnesinden ebediyen kaybolmaya mahkûm olduğunu biz, hem tarih sayfalarında okuyor hem de günümüzde açıkça yaşıyoruz.

Mehmet Ateşoğlu “*Kayseri Lisesi Dokuzuncu Yıl Marşı*” başlıklı şiirinde:

*“İmanın güneşleri, parıldar yüzünüzde
Zekânın şimşekleri, ışıldar gözünüzde,
Ataların ruhları, şahlanır önümüzde,
Türküz, milliyetçilik Türk’ün ana ilkesi,
Yaşa, milli ruhunla ey Kayseri Lisesi.”*

Kayseri Lisesi nitelik olarak Ateşoğlu'na göre “imanın güneşleri” ifadesiyle yüzleri nurlu öğrencilerin bulunduğu kutsal bir yer, aynı zamanda “zekânın şimşekleri” benzeyenin ifade ettiği gibi, yine nitelik olarak gözleri zekâdan ışıldayan öğrencilere sahip bir eğitim, kültür yuvasıdır. Bu yuvanın rehberleri de “Ataların Ruhları”dır. Ataların ruhu Kayseri Lisesi öğrencilerinin önünde şahlanmaktadır. Ateşoğlu, Kayseri Lisesi'nin koridorlarını, Türk büyüklerinin yağlıboya posterleri ile donatılmış ve “Ergenekon'dan çıkış” türünden Türk tarihinin önemli nirengileri ile süsletmişti. Bu resimleri hatırlatarak bu bentte “ataların ruhları” böylece lisenin koridorlarının şahlanarak Kayseri Lisesi öğrencilerinin adeta birer rehber tarih levhası, hocasıydılar. Hazreti Mevlana'nın “Aslem Türkes!” ifadesi de yazılarak asılmıştı. Son derece ateşli üslubu ile Ateşoğlu, çeşitli etnik kimliklerle ayrıştırılmak istenen Kürt, Çerkes, Laz, Gürcü gibi farklılıkları “Türk” kültür şemsiyesinin altında birleştiriyor, Ateşoğlu Hoca'nın samimiyet havanında özbeöz Türkleşiyorlardı. Ateşoğlu böylece kendine ait bir üslupla ayrıştırılmıyor, bir arada gururla yaşa-

yacak bir biçimde öğrencilerini bir araya getiriyor onlara milli bir kimlik kazandırıyor. Bu nedenle onun girdiği her sınıftaki çocuk ve genç, özbeöz Türk olarak koridorlara fırlıyor, koridordaki atalar ruhuyla birlikte coşan bir ruh hali kendilerinden gurur duyuyorlardı (Gerçel, Bilgehan, 2018-491: 2),

Ateşoğlu'ne göre ilmin, hikmetin ve hakikatin esası "kendini bilmek"tir. Ona göre Sokrat böyle söylemiştir, ancak Anadolu'nun manevi hükümdarları Mevlana, Hacı Bayram'ı Veli ve özellikle Yunus Emre bu hakikati daha güzel, daha selis bir Türkçe ile Türkçe ifade etmiştir:

*İlim, ilim bilmektir
İlim kendin bilmektir
Sen, kendin bilmezsen
Ya nice okumaktır
Hacı Bayramı Veli de:
Bilmek istersen seni
Can içre ara canı
Geç canından bul anı
Sen seni bil, sen seni*

Mevlânâ düşüncesinde insan, tüm varlık mertebelerini zatında toplayan bir varlık olduğu için, insana "meretebe-i câmiâ "toplayıcı varlık mertebesi" denilir. Mevlânâ için varlık âlemini, bir ağaç insan da bu ağacın meyvesidir. İnsan varlık ailesinin gaye varlığı, en kâmil üyesidir. İnsanı, tüm varlığın bilgisini, ilahî isim ve sıfatların tamamını kendinde barındırır. Mevlânâ'ya göre insanın sahip olabileceği en değerli bilgi, kendi varlığının ve benliğinin hakikatini bilme irfânıdır. (Mesnevî, V, 3341),

"Birisi, dervişin birine dedi ki: Burada seni kimse bilmiyor. Derviş, 'Yabancıyım, bilmeyebilir. Fakat ben kim olduğumu biliyorum ya. Ya durum tersine olsaydı da ben kim olduğumu bilmeyip kör olsaydım o zaman ne yapardım?'" (Mesnevî, VI, 4331-3.),

Mevlânâ, kendilik bilgisini ihmâl edenin aslı hünerinden mahrum kalacağını, şöyle ifade eder: "Düğümüleri açmakla uğraşa uğraşa kocaldın, başka birkaç düğümü de çözülmüş sayver! Boğazımızdaki asıl çözülmez düğüm şudur: Sen kendini bil, bakalım, aşâğılık bir adam mısın, yoksa bir bahtiyar mısın? Adamsan bu müşkülü çözü. İnsan nefesine sâhipsen nefisini bu yolda sarfet. Tut ki a'yan ve arâzı bildin,

ne çıkar? Asıl, kendi haddini bil ki bundan kaçıp kurtulmaya imkân yok." (Mesnevî, V, 561-4.),

Ateşoğlu, "Biz Kimiz?" sorusunun cevaplamaya devam eder, şiirinde:

*"Ebedî şahlanacak yüce ülkümüz vardır,
Ebedî söylenecek güzel türkümüz vardır.*

Biz, Türk büyüklerinin, atalarımızın bize bıraktığı, torunlarımızın emaneti olan bu vatan toprağını kendi evlâdı kabul etmiş bir milletiz. Ülkümüz devlet-i ebet müddettir. Bu devletin ebet müddet devam etmesi içinde her türlü fedakârlığı göze alarak, ataların örfüne, âdetine, töresine, kültürüne, tarihine bağlılıkla, onlara sevgi ve saygı duyarak elde edilir. Ateşoğlu ülkümüz dediğinde bu fedakârca bağlılığı ve sevgiyi telmih eder.

*Tarihler şahittir ki, dünyaya nizam verdik,
Beş bin yıldır, cihana, yeryüzüne şân verdik.*

Tarihin her asrında dünyaya hak ve adalet ile hükmetmiş ve dünyaya nizam vermiş büyüklerimiz: Mazlumların yanında yer almış siyaset ve devlet adamlarıdır. Bilim adamından mutasavvıfına, mutasavvıfından müridine kadar tüm aydınları gerektiğinde zalimlerin karşısına dikilerek, hakkı, hakikati dile getirmekten çekinmemişlerdir. Türk büyüklerine ve onların bıraktığı kültür değerlerine sahip çıkmak, onların örfüne adedine bağlı olmak, atalarımız gibi Türk-İslam düşüncesine bağlı bir iman gücüyle yaşamaya azmetmek Türk ve İslam'ın hakikatine sarılmaktır. Dedelerimizin, nanelerimizin asaletine sahip olmak, Türk ve İslam'ın hakikatine sarılmaktır.

*"Yüce tevhit ülküsünü şahlandırdık dünyada,
Tatlı uyku uyuyup dinlenmedik rüyada."*

Namusumuza, iffetimize, dinimize, dilimize, mazimize, değerlerimize, itikadımıza, amelimize, örf ve âdetlerimize, kültürümüze sahip çıkmak, Türk ve İslam'ın hakikatine sarılmaktır. Tevhit inancına sarılmaktır.

Bizi biz yapan her ne varsa her şeye sahip çıkmak, Türk ve İslam'ın hakikatine sarılmaktır.

Başkalarının hakikatlerini, hakikat, kendi hakikatlerini hurafe saymamak, Türk ve İslam'ın hakikatine sarılmaktır.

Atalarımızın yanlışı da, doğrusu da, hurafesi de hakikati bizimdir demek, Türk ve İslam'ın hakika-

tine sarılmaktır.

Atalarımız gibi vatan söz konusu olduğunda uykuyu yitirmek, rüyasız geçen gecelerde gözü açık düş görmeyi göze almalıyız.

Hizmetinde olduğu Türk milletini dünya durdukça yaşatacak ve bu uğurda her türlü fedakârlığı göze alacak kişinin adıdır, ülkücü... Ülkücülük çetin bir yolda, çakılı ve dikenli bir yolda çıplak ayak yürüyebilmeyi göze almak, Bu yolda yürümek için bacaklarının kuvvetinden önce, sevdiğine sonsuz bir inançla, Türk büyükleri gibi bağlanacak zengin bir ruha sahip olmaktır ülkücülük... Bu uğurda çekilen her cefayı Ulubatlı Hasan gibi sefa gibi karşılamaktır ülkücülük!

“Allah deyip şahlanacak bir gün Türklük dünyası, Elbet gerçekleşecek ülküsü ve rüyası”

Atalarımız için Allah yolunda “Allah, Allah.” diyerek şahlanan atalarımız, yeryüzüne Allah’ın nizamını yayma ülküsüne bağlıydılar ve bu nedenle onlar için kahramanlık bir tabiat, fazilet, vazgeçilmez bir huydu! Şimdiler adını, saygı ile andığımız Kür Şad kendisine bağlı “Kırk Alp”i ile bu kahramanlığın, bu faziletin şahlanmış en büyük örneğiydi. Bu nedenle tarihin kaydettiği en büyük Türk kahramanı sayarak ona özenmek, onu sevmek, onun gibi bir ruha sahip olmak kendisinden sonra gelen her Türk’ün kabulü olagelmiştir! Ülkü adamının hep gerçekleşmesini beklediği bir rüyası elbet olacaktır. Yanardağ ruhlı, çelik iradeli Kür Şad’tır benim atam! Bozkurt hanedanından bir Tigin olmasına rağmen Türk milletini diriltmek için kılıca sarılmış, büyük bir kahraman ruh ve irade kuvvetidir benim atam! Üstün bir muhakeme gücüyle, kırk arkadaşı, yoldaşı ile ölümü göze alarak düşmanın yüreğine bir korku saldığı gibi, tarih boyunca kendi milletine istiklal ve bağımsızlık sembolü olmuş bir şahsiyettir benim atam! Bağımsızlık aşkını ve kahramanlığı, Kür Şad ruhunu Türk milletinin ruh kabiliyetine silinmeyen kan mürekkebi ile yazmıştır, benim atam!

“Bu günler böyle kalmaz, bir ulu zaman gelir, Türkün şahlanacağı bir ulu devran gelir.”

Ruhumuzda Türk büyüklerinin erkek sesini duyalım, Analım Alp Er efsanesini... Bürüyüp Tanrıdağı’nın çevresini, Bilge Kağan, Köl Tigin,

Tonyukuk gibi Kök-Türk olalım, Şahlanalım bugünler böyle kalmaz hey, Türk büyüklerinin ruhuna sahip olalım Türk’ün ulu devranı gelsin hey! Ötüken Yış durak olsun bize, yürüsün ordular oradan denize, Düşman baş vermezse, gelmezse dize, kağanın buyruğu vardır: Vuralım hey! Vatan için tekrar şahlanalım hey, anlatılmaz yüce bir erdem olan, bu akınlarda bulunmaz yorulan, günü geldikçe de bizden sorulan, kan ve can vergisi olsun... Verelim! Ülkü uğrunda gönüller delidir. Kişiler ülkü için ölmelidir. Tanrı’nın insana değmiş elidir, Şu ölüm adlı güzel şey... Saralım hey! Girelim, Afrin’e, Şam’a, Halep’e Türk yurdunu şad edelim hey! Zalimin karşısına dikilip, mazluma el verelim hey! Kurtarıp mahşer yeri Suriye’den Oğuz Soyunu eski yurttan şahlandıralım hey! Suriye Ergene-Kon Oğuzuma çıkaralım, hey! İzleyelim Kök-Börünün gölgesini gezelim gel, Kırk Asırlık Türk Yurdu Hatay’ın eksik kalmış beldelerinde şahlanalım, hey! Gönlümüzün özlemi, kalp okumun saplandığı yerdir orası, hey! Gürler Suriye ufkunda Kür Şad’ın yiğitlik borası hey! Orda Mehmetçikle: kimi aslan, kimi pars, kimi kök-börü eşidir, hey! Orda kızlar. Güneşin kendi, ayın on beşi, gönlümün “Asena”sıdır hey! Yaşayamaz orada küçüklük, kötülük, artık... Yaşayamaz, Esedi zulüm, hey! Sungurun uçtuğu yerde barınmaz artık, yarasa hey!

“Geçmişten geleceğe akan bir ulu ırmağız, Kıyamete kadar da kalıp, çağlayacağız.”

Asırlar geçse de Türk büyükleriyle bizler ulu bir ırmağız, hep birlikte coşarız. Türk büyüğüm, asil atam, kıyamete kadar var olacağız, zamanın her aşarında çağlayacağız. Buyruk aldım senden, ok gibi fırlayarak, çağlar üzerinden aşacağız. Bir dev atlarla kılıp her yolu bir günde yarı, yıldırımlar gibi dağlardan aşarak orduları, şahlanıp taşacağız. Dünya saygı duyacak bu çelik atlıların gök tuğuna, tuğu kaldırmış olan orduların gerçek başbuğuna, selam olsun hey! Kür Şad’ın Tanrı Dağı’ndaki narası Afrin’de çınlamaktadır. Kül Tigin, Çağrı Bey’in ok çekişi Mehmetçikte canlanmaktadır. (Mete, 1990:78-77),

“Ateşoğlu, söz biter, Türklüğün şanı bitmez Türklüğü anlatmaya insanın gücü yetmez.”

Türk Büyükleri

Ateşoğlu'na göre Türklük "geçmişten gelecekte akan ulu bir ırmak"tır. Bu ırmağı besleyen de Türk büyükleridir. Türk büyüklerini: büyük devlet adamları, hakanlar, Türk düşünürleri, âlim ve ulaması ve spor alanında Türk'ün gücünü çevikliğini gösteren spor adamları ve kurmay düzeyde eğitilmiş komutanlarıyla birlikte her daim ülkesini ve vatanının korumaya hazır Mehmetçiği saymak gerekir.

Türk büyüklerini nicelik olarak belirlemenin mantığı olamaz. Ancak zamanımızda bunu nicelik bakımından sınırlayarak "100 Türk Büyüğü" şeklinde tasnif etmek bir gelenek haline gelmiştir. Ancak bu geleneğe bağlı kalmamız mümkün değildir. Böyle bir tasnif yapılırsa ister istemez çok önemli olduğu halde liste dışında kalabilecek kişiler karşımıza çıkacaktır. Bu aynı zamanda geleceği de nicelik olarak dondurma anlamına gelir. Şimdiden gelecekte büyük sayabileceğimiz bir kişinin çıkmayacağını kabul etmek anlamına gelir. Nihal Atsız da bir tür tasnifleri hayatı boyunca eleştirmiştir. Bu konudaki görüşleri konumuz bakımından önemli olduğu için burada zikretmek faydalı olacaktır. Atsız konuyu eleştirirken liste dışısında kalan şu isimlerin de listede bulunmasını ister: "Kök-Türklerden "Bumin Kagan", "İstemi Kagan", "Kür-Şad", "İlteriş-Kagan", "İl-Bilge Katun"; Uygurlardan "Moyunçu Kagan"; Karahanlılardan, "Sauk Buğra Han"; Selçuklulardan, "Kutalmış", "Süleyman Gazi", "Birinci Kılıç Arslan", Sultan Mesut, "İkinci Kılıç Arslan", Beylerden "Afşein Bey", Harzemşahlar'san "Mengüberti"; Karamanlardan "Mehmet Bey"; Aydınogullarından "Gazi Umur Bey", Türk büyükleri arasında zikredilmelidir.

Haçlı sürülerine karşı küçük ordularıyla Kartallar gibi dövüşerek Türklüğün ve Müslümanlığın hayatını kurtaran İki Kılıç Arslan ile Sultan Mesud adları hem Türk dünyası hem de bütün İslam dünyasının hayırlı yad etmesi gereken iki kahraman Türk büyüğüdür. Sonra Çingiz Hanla Aksak Timur'un bu tabloda yer almaya hakkı vardır. Ayrıca Babur hem birinci sınıf bir padişah, birinci sınıf bir kumandan, birinci sınıf bir

şairdir. Süleyman Paşa'da hem asker hem de bir fikir adamı olarak mütalaa etmek daha doğru olur.

Ayrıca bu konuda şu görüş ve önerilerde bulunur.

Memleketin hakikî tarihçileri toplanarak bu iş için konuşmalara başlamalı, en eski çağlardan başlayarak kimlerin bu şehraha gireceğini tespit etmeli ve şehraha girecek her şahıs için ittifakla karar verilmelidir. Biz Amerikalılar gibi dünkü millet olmadığımız için eski büyüklerimizin heykellerini dikemeyiz. Çünkü onların resimleri yoktur. Bunlar için temsili taşlar ve sütunlar daha uygun olur kanaatindeyim. Şeref şehrahinin söğüt, çınar, kayın ve çam gibi Türklerce kutlu sayılan ağaçlarla süslenmesi, en güzel ve dayanıklı yerli taş ve madenlerden sütunlar ve heykellerle donatılması, bu işin de yalnız Türk mimar, sanatkâr ve ustaları tarafından yapılması şart olmalıdır.

Bu şeref şehrahi için Türk ülkesinin kutlu yerlerinden birisi seçilebilir. Meselâ Malazgird meydan savaşının yapıldığı yer yahut Dumlupınar'daki Meçhul Asker âbidesinin civarı uygun görülebilir. Yahut büsbütün sarp bir yayla, bir dağ da düşünülebilir. Dağın daha heybetli olmak gibi bir üstünlüğüne karşı bir mahzuru burada ağaçları tutup tutmayacağı meselesidir.

Büyük millî törenler şeref şehrahinde yapılır, büyük askerî geçitler millete mazisini andırır ve Türk çocuklarında en büyük tarih dersi de burada verilir. Dumlupınar'daki Meçhul Asker anıtı ile birlikte bu şeref şehrahi da Türk milletinin millî Kâbesi olur.

Bu şehrahi milyonlarca liraya mal olacaktır. Fakat Türk milletine verilecek kuvvet iksirinden biri için bu parayı çok görmemelidir. Bugünkü şartlar içinde bu paranın sarf olunamayacağını biliyorum. Fakat şimdiden bir heyet kurulur ve projeler yapılmağa başlanırsa hiç de lüzumsuz bir işe girilmiş olmaz.

Şeref şehrahinin girecek uluları seçmek için memleketin beş tarih bilgini olan Selcenoğlu İbnülemin Mahmud Kemal, Uzun Çarşılıoğlu İsmail Hakki, Soklukayoğlu Zeki Velidi Togan, Köprülüoğlu Mehmed Fuad ve Yinançoğlu Mükrimin Halil Beğler seçilmeli, Türk tarihiyle meşgul olup bu meselede söz sahibi olabilecek 15-20 kişi de müşavir heyet olarak asıl heyetin yardımına verilmelidir. Münaka-

şalar müşterek yapılmalı, fakat son kararı beş kişilik heyet vermelidir. Bu beş kişilik heyetin kararına kimse müdahale edememelidir.

Başta milliyetçi mimar Sedat Çetintaş olduğu halde seçme Türk mimarlarından kurulacak olan bir heyet de beş kişilik tarih heyetinin göstereceği yol ile büyük Türklerin anıtlarını ve heykellerini yapmalı, şeref şehrahının projesini hazırlamalıdır.

Adnan Giz'in ortaya attığı büyük düşüncenin cazibesine kapıldığım için "şeref şehrahi" gibi Türkçe'ye uymayan bir terkip kullandım. Bu adın da Türkçe bir karşılığı bulunabilir. Meselâ buraya "Ölmezler Yolu" da denebilir. Hülâsa Türklüğün Kâbesi olacak olan bir yerde yabancı bir zerre dahi bulunmamalıdır. (Atsız, 1943:25),"

Oğuz Han (Mete Han), (M.Ö. 209-MÖ 174), Tomiris (?-?), Attila (395-453), Korkut Ata (Dede Korkut), (570-632), Köl Tigin (685-731), Bilge Tonyukuk (....-726), Hârizmî (780-850), Farabi (870-950), Birünî (973-1050), İbni Sina (980-1037), Ahmet Yesevi (1093-1166), Alparslan (1029-1072), Kaşgarlı Mahmut (1008-1075), Yusuf Has Hacip (1017-1070), Cengiz Han 1162 – 1227, Ertuğrul Gazi (1198-1280), Mevlana 1207-1273 Hacı Bektaş Veli 1281-1338 Nasrettin Hoca 1208 - 1284 Osman Gazi 1258 - 1326 Yunus Emre (1238-1328), Karagöz 13. yy' da yaşamış. İbn-i Haldun 1322-1406), Timur (1336-1405), Ali Şir Nevaî (1441-1501), Süleyman Çelebi (1351-1422), Yıldırım Beyazıt (1360-1403), Hacı Bayram Veli (1352-1429), Akşemseddin (1389-1459), İbn Batuta (1304-1377) Uluğ Bey (1393-1449), Ali Kuşçu (1403- 1474) Ulubatlı Hasan 1428-1453), Fatih Sultan Mehmet (1431-1481), Karamanoğlu Mehmet Bey (? -1280), Yavuz Sultan Selim (1470-1520), Mimar Sinan (1490-1588), Barbaros Hayrettin Paşa (1478-1546), Turgut Reis (1485-1565), Fuzuli (1495-1556), Kanuni Sultan Süleyman (1494-1576), Piri Reis (1465-1554), Sokullu Mehmet Paşa (1506-1579), (Babür Şah (1483- 1530), Pir Sultan Abdal (1480-1550), Baki (1526-1600), Köroğlu (16. yy' da yaşamış.), Köprülü Mehmet Paşa (1578-1661), Karacaoğlan (1606-1689), Katip Çelebi (1609–1657), Evliya Çelebi (161–1682), IV. Sultan Murat (1612-1640),

Hezarfen Ahmet Çelebi (1609–1640), Buhurizade İtrî (1630?-...), Naima (1655–1716), Abılay Han (1711-1781), İbrahim Müteferrika (1674-1747), Levni (1145 –1732), Nedim (1681 –1730), III. Sultan Selim (1761–1808), İsmail Dede Efendi (1778 –1826), Mithat Paşa (1822-1884), Ahmet Vefik Paşa (1823–1891), Uzun Mehmet (19. yy' da yaşamış.), Ahmet Cevdet Paşa (1822-1895), Ziya Paşa (1825 –1880), Şinasi (1826-1871), Gazi Osman Paşa (1833-1900), Namık Kemal (1840-1888), Osman Hamdi Bey (1842-1910), II. Sultan Abdülhamit (1842-1918), Abdülhak Hamit Tarhan (1852-1937), Koca Yusuf (1857-1898), Nene Hatun (1857-1955), Ahmet Rasim (1864-1932), Halit Ziya Uşaklıgil (1866-1945), Tevfik Fikret (1867-1915), Mehmet Akif Ersoy (1873-1936), 70. Talat Paşa (1874-1921), H. Cahit Yalçın (1875-1957), Ziya Gökalp (1876-1924), Fevzi Çakmak (1876-1950), Enver Paşa (1881), Atatürk (1881-1938), Fevzi Çakmak (1876-1950), İbrahim Çallı (1882-1960), Kazım Karabekir (1882-1948), Celal Bayar (1883-1986), İsmet İnönü (1884-1973), Halide Edip Adıvar (1884-1964), Mazhar Osman Usman (1884-1951), Yahya Kemal Beyatlı (1884-1958), Ömer Seyfettin (1884-1920), Reşat Nuri Güntekin (1889-1956), Naşit Özcan (1886-1943), Hulusi Behçet (1889-1948), Muhsin Ertuğrul (1892-1979), Âşık Veysel (1894-1973), Cemal Gürsel (1895-1966), Adnan Menderes (1899-1961), Cevdet Sunay (1899-1982), Vehbi Koç (1901-1996), Cemal Nadir Gürel (1902-1947), Nihal Atsız (1906-1975) Cahit Arf (1910-1997), Kubilay (1215-1294), 96. Sait Faik Abasıyanık (1906-1954), Orhan Veli Kanık (1914-1950), Yaşar Doğu (1913-1961), Feza Gürsel (1921-1992), İki binli yıllarda kaybettiğimiz Berham Kurşunoğlu (1922-2003), Erdal İnönü (1926-2007), Dihan Eryut (1926-2012), Oktay Sinanoğlu (1935-2015), Engin Arık (1948-2007), Şenel Boydağ (1947-2007), Halil İncicık (1916-2016), Aziz Sancar (1946-?), gibi bilim adamlarını ve Alparslan Türkeş (1917-1997), Muhsin Yazıcıoğlu (1954-2009), Necmettin Erbakan (1926-2011), Süleyman Demirel (1924-2013), devlet adamlarını ve Sakıp Sabancı (1933-2004), Musta-

fa Koç (1969-2016), gibi işadamlarını da eklemek gerektiğine inanıyorum.

Atalarımızın Özellikleri:

Kahraman, atılgan, cesur, çalışkan ve normal hayatta huzur, sükûn dolu insanlardı atalarımız...

Herkesin imreneceği düzeyde huzur ve sükûn ehliyidiler.

Sadece Allah'a itaat eden ve sadece onun gücüne boyun eğen başka hiçbir güce iltifat etmeyen insanlardı atalarımız.

Hayatlarında geçici olanı süpürüp atan, sadece sabit ve muhkem olanı izleyen ve özleyen kişilerdi atalarımız.

Allah'ın rızasını kazanmak ilâ'i kelimatullah uğruna kendi hayatlarını hiçe sayan dünya da Allah'tan başka hiçbir şeyin var olmadığına inanan insanlardı atalarımız.

Vahdet-i Vücuda inanırdı, atalarımız, varlığın tekliğine herşeyin Tanrı'dan ibaret olduğuna inanırlardı.

Tefekkür sahibiydi atalarımız...

Canlı ve cansız varlıklar Tanrının güzelliğini ve varlığını yansıtan ve fakat Tanrı'dan da ayrı olmayan nesnelere olarak seyrederek bu güzel yaratılmış âlemde inançlarını tazelerlerdi!

Müzekinnüfs mertebesine erişmeye çalışırdı atalarımız...

İnsanın benliğini başka bir deyimle nefsinin yok ettikçe Tanrı'nın varlığının bilincine derin bir biçimde vardığına inanarak kendi varlıklarını fenafillâh mertebesine ulaştırmaya çalışırdı atalarımız.

Mutasavvıf olmayı gaye edinen muvahhit bir milletin mensubuydu atalarımız'

Sıdk, tevekkül, güzel ahlak, adalet ve ilimle tamamlanan bir aşkın tutkunuydu atalarımız, Muhammedi bir aşk anlayışıyla İlahi aşkın tutkunuydu atalarımız.

İnsan için mutluluğun gönülde ilâhi aşkı duyarak yaşamak olduğuna inandılar atalarımız.

Tanrı'ya âşık olan kimsenin dünya değil, insan ve doğa sevgisine yöneldiğinin örneklerini dünyaya vermek için yaşamıştır atalarımız.

Dünyada eşitliği, adaleti ve güzel davranışları gerçekleştirmek için çalışmıştır atalarımız...

Devleti saadetin kapısı yapan devletler kurarak dünyaya örnek olmuşlardır atalarımız!

Müzik dinlemek ve topluca sohbet etmek insan ruhsal açıdan incelttiğine ve bu sayede Tanrı'ya yaklaşacak inceliğe ve frekansa sahip olabileceklerine inanırdı atalarımız...

Türk'ün kopuzu, sazı şiiri ve müzik formları Allah'a ulaşmanın vasıtalarıydı!

Biliyorlardı ki müziğin temellinde ritim vardı ve Ritimler düzenli sıralıklarla aritmetik bir sayılabilirliğe ulaşarak "Hu Allah, hu" dizilimine yani canlılığın nefes alış ritmine ulaşarak, kendi varlığı-mızdan bizi kurtararak bedenden ayrılan ruhun âlemi Allah'ın varlığında seyrettiğine inanırdı atalarımız!

Aritmetik dizilimlerle sayılabilir bir ritme dönüşen sesin ses öbekleri meydana getirerek ve bir yığın oluşturan ritmin ses dalgalarından oluşan armoni meydana getirdiğine ve bu armoninin ruhumuzu Allah'ın varlığında uyumla akarak varlığın aslını seyre vesile olduğuna ve çizgisellikle varlığımızın soyut hale dönüştüğüne inanırdı atalarımız!

Allah'a tapınmak (kendi, varlığından geçerek ibadet etmek), için toplantılar düzenler orada sema ederdi atalarımız!

Kök Tengri inancının örnek uygulamalarının devamı durumundaki Türk tarikatlarında "kam"ca, "baskı"ca, "şaman"ca raks ederdi atalarımız!

Varlığı birleyen tevhit inancını zamirleriyle ifade ederdi atalarımız...

O derken dişi, eril ve diğer varlıkları ayırmada kullanırdı atalarımız. Bu yüzden Türk tarikatlarında eski Türklerde olduğu gibi kadınlar da tapınma toplantılarına katılır zikrederlerdi!

Hoşgörülüydü atalarımız...

Hoşgörünün ve insan sevgisinin de öncülüydüler atalarımız.

İnsanı yaratandan ötürü hoş gören bir anlayışla insan sevgisiyle doluydu atalarımız.

Din, mezhep ayrımı yapmazdı atalarımız... Türk tasavvufunun de bir özelliği olarak toplumda dinsel ayrım yüzünden kin beslemeğe karşı çıkar, kardeşlik münasebeti kurulmasını en büyük amaç edinirdi atalarımız, Türk şehirleri bu yüzden barış, sevgi, hoşgörü ile yaşanan beldelerdi!

Sanata düşküdü atalarımız, büyük mutasavvıfların, fenafillaha ulaşmış büyüklerinin ruhanîyetleri karşısında, manevî şahsiyetleri karşısında mahcup bir tavırla sevgiyle geçmişini yad ederdi atalarımız, çok sevdiğine sanatın en güzel estetiği ile taşı gergef gergef, nakış gibi dokuyarak türbe yapardı atalarımız!

Bu türbeler sayesinde coğrafyayı vatana dönüştürürlerdi atalarımız!

Türk yazın sanatının, hat sanatının en ince nakışlarıyla camilerini süsler, camı güneş renkleriyle bezeyerek taşı nakşederek cennet mekânı yapardı atalarımız!

Ortak bir kültür ve dayanışma halinde örf ve adetlerini, töre bilirdi atalarımızı...

Kendi topraklarına düşmanın zulmünden kaçıp sığınan mazlumu, göç eden insanları Tanrı misafiri bilir baş tacı ederdi atalarımız!

Değişik bir kültürün, ırkın, soyun mensubu da olsa Anadolu'da zamanla onlarla kaynaşmasını bilirdi atalarımız!

Tasavvufun getirdiği kardeşlik, sevgi ve adalet düşüncesiyle yurt savunmasını da kolaylaştırır alp-erenler, gazi-dervişler yetiştirirdi atalarımız...

Dünya medenîyetinin üstünde bir anlayışla "Anadolu insanı" örneğini yaratmıştı atalarımız!

İlk dünya haritasını çizen ünlü denizciye, yenilikler yapmaya hazır padişahlara, çağdaşlaşmayı benimseyen liderlere sahipti atalarımız..,

İstanbul'u alıp çağ açıp çağ kapatan büyük bir fatih komutana ve padişaha sahipti atalarımız! Sekiz yaşında ilk valsini besteleyen, operetleri rekorlar kıran dâhi besteci, Adıyla anılan matematik terimleriyle ünlenen matematikçiye, uçmayı başaran bilgine sahipti atalarımız!

Katıldığı bütün turnuvalarda şampiyon olan sırtı mindere değmeyen güreşçilere sahipti atalarımız!

Peki, bütün bunların bizler için önemi var mı? Nasıl olsa geçmişte yaşanmış olup bitmiş bizi niye ilgilendiriyor deme hakkımız var mı? Artık geleceğe bakmalıyız geçmişe saplanmanın ne mantığı var dememiz doğru mu? Elbette ki doğru değil!

Unutmamalıyız ki millî devlet anlayışıyla kurulmuş ülkemizde Türk tarihine ve Türk büyüklerine

bakış açısı ve bunlarla ilgili eğitim planlaması çok önemlidir. Yeni nesiller kendilerini modelleyecekleri büyüklerini tanımalı, bunun için gerekli bilgiye sahip olmalıdır.

Yahya Kemal, "Kökü mazide olan atiyim", yani kökü geçmişte olan bir geleceğim der. Geçmişini bilmeyen, ondan ders almayan bir millet, geleceğini elbette sağlıklı bir biçimde kuramaz. Sağlam temellere dayanmayan bir bina yıkılır. Büyüklerimiz, onların düşünceleri ve eserleri milletimizin, kültürümüzün temellerini oluşturur. Bu nedenle onları ve eserlerini yakından tanımalıyız.

Gelişen teknolojiyle birlikte öğrencilerimiz özellikle sinema ve internette sanal kahramanlarla karşılaşmakta ve kendilerini onlarla özdeşleştirmektedir. Özellikle son yıllarda Türklerin bilim tarihine katkılarının olmadığı gibi bir kanının oluşması da, oluşturulması da doğru değildir.

Türk gençleri siyasi, ilmi, askeri ve mizahi alanda iz bırakmış olan Türk büyüklerini yeterince tanımamaktadır. Türk gençlerine atalarını doğru bir biçimde tanıma fırsatı verilmelidir, bu onların en tabii hakkıdır.

Sonuç

Türk milletinin içinden gelen, Türk milletinin ve İslâm'ın ahlak ve faziletine sahip, Türk milletine büyük hizmetlerde bulunmuş Türk büyüklerini algılamak "Biz Kimiz?" sorusuna cevap vermektir. Ateşoğlu'nun "Biz kimiz" sorunun doğru cevabı algılamanın ölçütü, soy-ahlak-hizmet üçlüsüdür. Hayvanlar geçmişi idrak edemez. Onlar, sadece içinde buldukları anın kaygısını duyarlar. Yarın öğrenecekleri bilgiyle geçmişin ve anlık bilginin irtibatını da kuramazlar. Bu yüzden de zihinlerinde geçmiş, şimdi-gelecek üçlüsünde anlam haritaları da oluşturamazlar. Geçmiş bizler için ihmal edilmeyecek akıllı bir kitaptır. Bu kitap Türk büyüklerinin örneklemeleriyle doludur. Bu kitap milletlerin en önemli güç kaynağıdır. Bir milleti yok etmenin yolu bu kitabı unutturmaktır. Yani bir millete geçmişini unutturmak, hakikatini hurafeye dönüştürecek anlık bilgiyle geleceğimize zararlı virüsler yükleyerek çağdaşlık adına geçmiş silerek yeniyi inşa etmek bir millet için en büyük tehlikedir. Türk tarihi bir bütündür. İslamlık öncesi ile İ-

lamlık sonrası birbirinden ayrılamaz. Türk tarihini İslamiyet'in kabulü ile başlatarak, milleti Araplaş-tırmak tehlikelidir.

Aynı şekilde Tarihin önemi yok, hatta içinde yaşadığımız anın bile önemi yok, mühim olan gelecektir diyerek; tarihi inkârı ile, hakikatleri hurafe addetmek de en büyük tehlikedir.

Tanrıkut'un hatırasına ve onun dört tümeninin askerlerine selamla saygıya durduğumuz gibi... Malazgirt kahramanlarına ve o orduya katılan Oğuzlara, Peçeneklere selam ve saygı duyduğumuz gibi... Başkomutanlık savaşının şehitlerine, Kıbrıs Türklerini kurtarmaya giden barış ordusunun erlerine, gazilerine şehitlerine selam ve saygı duyduğumuz gibi... Eski yurt toprağımız olan Afrin'de Suriye topraklarında Zulümle mücadele ederken, Türkmen'i, Oğuz'u, Kıpçak'ı, Arap'ı, Kürd'ü kurtarıırken düşenlere, kalanlara, gazilere, şehitlere de aynı saygıya ve selama durmalıyız. Ve selam, saygı olsun yarının bahtiyar gazilerine, şehitlerine, dünyada zulüm oldukça senin bu bahtiyarlık kervanın durmaz elbet!

Türk milleti için zafer coşkusunun kaynağı, Türk büyüklerinin sahip olduğu değerlere sahip olmaktır, aynı ülkü kaynağından kana kana içmektir. Türk büyüklerinin iman gücüne sahip gönüllere sahip olursak, bu inançla birleşerek bir araya gelebilirsek, zafer bizimdir. Türk büyüklerinin örneğinde birleşen imanlı gönüller, selam ve saygı sizlere olsun!.. Sınırların ötesinde yedi devlet, yedi millet dertleşmesinde sekizinci bağımsızlığa gebe kalan Türk dünyasına selam ve saygılar olsun!.. Türk büyüklerinin manevi huzurunda, büyük Türkeli, Türk uruğu sekizinci bağımsız Türk kalesine gebe kalmıştır, bu doğuma şahit olunması dileğiyle, geçmişine sahip çık!

Kaynaklar

Düccane Cündioğlu, (2010), Hakikat ve Hurafe, Kapı Yayınlar, İstanbul.

Alim Gerçel, Mehmet Bilgehan, (2018), "Mehmet Ateşoğlu ve Kayseri Lisesi", Erciyes Dergisi, Sayı:91, Kayseri, s.2

İbrahim Agah Çubukçu, (1986), Türk Düşünce Tarihinde Felsefe Hareketleri, A.Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara.

Ahmet Kaplan, (2000), Erciyes'in Eteğinden Geçenler. Kayseri Ticaret Odası Yayınları, Kayseri.

Cengiz Mete, (1990), Atsız ve Türk Ülküsü, Baysan yayınları, İstanbul.

Nihal Atsız, (1943), "Türk Milletinin Şeref Şehrahi", Makaleler 1 , (s.25), İstanbul.

BAYRAMIMIZ İÇİN

Kendi yurdumuzda bize yabancı
Merâlarda gezen ceylân gibiyiz.
Hasret düğümünü bir bir ayırıp
Varımıza uçan mürğân gibiyiz.

Bir avcının keskin okuyla pâre
Pâre yüreğimiz bî-cân gibiyiz.
Bayramımız için boya sürünüp
Kesilmeye gelen kurban gibiyiz.

Önder ÇAĞIRAN

AV. NEVZAT TÜRK'TEN'E İTHAF

Bir çığlık Yükselmekte
Sessiz ama derinden
Vurur tüm yürekleri
En alıcı yerinden

Budur mutluluğa yol İmrenir
Duyan her can
Gönül evi gülistan
Dolaşır yürek yürek

Sevinmeli bu vatan
Garibe uzanan kol
Tanıyan Hayran olur
Hakk'ın sevgili kulu

Yüreği beyaz sayfa
Sanki sevgi okulu
Hasmı az,yareni bol
İnsanın Efendisi

Desek O'na yeridir
Helaldir her lokması
Çünkü alın teridir
Bin gönüle daha dol

Türk'tenmiş Türk gibi
Türk Elbet kemikten, etten
Adı gibi yaşamış
Avukat Nevzat TÜRK'TEN
Ne elem gör, ne de sol

Zübeyde GÖKBULUT

Romanın Geniş Özeti

Tanabay Bakasov, savaş (II. Dünya Savaşı) bittikten sonra köyüne dönmüş ve gençliğinde öğrendiği ve ustası olduğu demircilik işine tekrar başlamıştır. Tanabay, kolhoz (tarım kooperatifi) başkanı ve dostu Çora Sayakov'un ısrarlı talebi üzerine yılıkcı olur ve dağlara çıkar. Yılık çobanı ihtiyar Turgay'dan görevi teslim alır. Tanabay'ın Gülsarı ile tanışması Turgay sayesinde olmuştur. Turgay, kız torununun isimlendirdiği Gülsarı'yı Tanabay'a gösterir ve Gülsarı'nın ileride çok güzel ve namlı bir "taypalma yorga" (dört nala koşmasını bilmeyen ama hızlı koşan, güzel yürüyüşlü, binicisini sarsmayan uzun mesafe koşusunda eşsiz at cinsi) olacağını söyler. Gülsarı, çok güzel bir "cabağı"lık (bir yaşına kadar ki taylara verilen isim) dönemi geçirir ve "topaç gibi kabarık tüylü bir cabağı iken, sıırım gibi ince büyük bir tay" olur.

Zamanı gelince Tanabay, Gülsarı'ya ilk gemini vurur. Gülsarı, bunu kabul etmek istemese de kaçış yoktur ve bir süre sonra "eyere ve kolonlara iyice" alışır.

Tanabay, köy denetim üyesi seçilmiştir. Bundan dolayı sık sık karısıyla yaşadıkları Sarıgov vadisinden köye iner. Burada aralarında gönül ilişkisi olan bir kadın vardır. Adı Bibican. Bibican, kocası cep hede ölmüş bir askerin karısıdır. Tanabay, Bibican ile konuşmaya başladığında farklı bir kişiliğe bürünür, Gülsarı bunu hisseder.

Gülsarı'nın, yılıkcı Turgay'ın dediği gibi "yıldızı parlar." Henüz konuşmayı yeni öğrenen çocuklar bile Gülsarı olmak ister. Savaştan sonra yapılan büyük şenliğin ilk günkü at yarışında Gülsarı birinci olur ve "baygeyi"yi (birincilik ödülü) alır. Ardından Kökpar (at üstünde oynanan takım oyunu) oyununda da yine Gülsarı rakiplerini alt eder. Yarışlardan sonra Kökbarcılar bir evde toplanır ve eğlenir. O gece ve o geceden sonra her mayıs gecesi Tanabay, Bibican'ın evine gider. Bu zamanlarda yılık sahipsizdir. Yine Tanabay'ın Bibican'ın evinde olduğu bir gece büyük bir fırtına çıkar ve fırtınanın

ardından güçlü bir sağanak yağmur başlar. Tanabay, apar topar üstünü tam giyemeden Gülsarı'ya biner ve hızla yilkının yanına döner. Yılıkyı bulduğunda karısı Caydar da oradadır. Caydar, olanları anlar ama sessiz kalmayı tercih eder. Tanabay ve ailesi bir gün sonra gelecek bahara kadar gelmemek üzere dağın yolunu tutar.

Bir gün at çiftliği başkanı İbrahim gelir. Tanabay bu adamı hiç sevmez. Çora, kolhoz başkanlığından ayrılmıştır. Onun yerine geçen yeni kolhoz başkanı bir not yazarak Gülsarı'yı ister. Tanabay, önce Gülsarı'yı vermek istemez fakat Caydar'ın da baskısıyla Gülsarı, gönderilir. Gülsarı, gittikten sonra çok kötü muamelelere maruz kalır ve birkaç defa yılıkyı geri döner fakat her seferinde başkanın adamları onu götürür. Gülsarı'nın kaçmalarına dayanamayan başkan Corakul Aldanoviç, Gülsarı'ya yapacağı en büyük kötülüğü yapar ve onu "iğdiş" eder. Bundan sonra artık Gülsarı yılıkyı gitmek istemeyecektir. Tanabay, olanları Gülsarı iğdiş edildikten sonra gözleriyle görür ve çok üzülür.

Kolhozda durumlar kötüye gitmektedir. Tanabay, halkın sorularından kaçmak için onlara görünmemeye çalışır. Kolhozdan Tanabay'a bir haber gelir. Haberi gönderen Çora'dır. İlçede bir toplantı yapılacaktır ve Tanabay'da bu toplantıya katılacaktır. İlçede yapılan toplantıda geri kalmış koyunculuk işi Tanabay'a verilir. Tanabay artık koyunlarla ilgilenecektir. Burada Tanabay'dan 100 koyuna 110 kuzu ve her koyun için 3 kg yün teslim edeceği sözü alınır fakat bu çok zor bir iştir.

O yıl kış erken bastırır. Tanabay ve sürüsü kışa hazırlıklı değildir. Kora adı verilen kolhoza ait ağulların durumu çok kötüdür. Koyunlar kuzulamaya başlar fakat kar ve soğuk Tanabay'a çok büyük sıkıntılar yaşatır. Korayı tamir etmeye çalışsa da bunda başarılı olamaz ve çok büyük zayıat verir. Tanabay, koranın tamiriyle uğraşırken bir yandan da geçmişte yaşadıklarını düşünür.

Tanabay küçük yaşlardan itibaren ağabeyi Kulibay ile uzaktan akrabaları olan bir zenginlinin koyunlarını güder. O zenginlinin yanında karın tok-

luğuna çalıştıklarını anlayınca ayrılırlar. İkisi de farklı kişilerin yanında çalışmaya başlar. Kulıbay, Tanabay'dan beş yaş büyük üvey kardeşidir. Aradan yıllar geçmiş Kulıbay, kulak (toprak sahipleri) listesine girmiştir. Kolhoz, Tanabay'ın da iradesiyle Kulıbay'ı cezalandırır mallarına el koyar ve onu sürgün eder.

Çoban Bektay'ın koyun sürüsünü bırakmasıyla Tanabay'ın yükü daha da artar. Üstüne üstelik koranın tavan kirişinin çökmesiyle karısı Caydar'ın da sırtı incinmiştir. Bütün bu olumsuzluklar yaşanırken Çora Sayakov ve müfettiş Segizbayev, Tanabay'ın yanına gelir. Segizbayev ile Tanabay arasında tartışma çıkar. Tanabay, yaşadıklarının psikolojik baskısıyla Segizbayev'i dövmeye çalışır ve onları kovar. Bu durum parti ilçe komitesinde görüşülür ve Tanabay'ın ihraç edilmesine karar verilir. Parti komitesinde yaşanan tartışmalar karşısında Çora sessiz kalmıştır. Tanabay'ın partiden kovulması onun çok gücüne gitmiştir. Halbuki yaşananlarda Tanabay suçsuzdur ve kendini savunmamıştır.

Yıllardır hastalıkla uğraşan Çora Sayakov, bu kez bir daha kalkmamak üzere yatağa düşer. Bir atlı gelir ve Tanabay'a Çora'nın onu görmek istediğini söyler. Tanabay, Çora'ya çok kızgındır. Gitmek istemez fakat Caydar onu gitmeye razı eder. Tanabay, Çora'nın evine varır fakat geç kalmış arkadaşları çoktan ölmüştür. Tanabay çok üzülür, kendini suçlar ve hüngür hüngür ağlar.

Çora'nın oğlu Samansur, cenazeden sonra Tanabay'a babasının ölmeden önce ondan özür dilemediğini ve parti üye kartının Tanabay tarafından partiye teslim edilmesini istediğini söyler. Tanabay, Aktaş kolhozuna Çora'nı üyelik kartını teslim eder.

Aradan yedi yıl geçmiştir. Tanabay ve karısı, Sarıgov vadisinde bekçilik yapar. Kızları ve oğlu evlenmiş gitmiştir. Bir yaz günü iki kişi gelir bunlardan biri İbrahim diğeri de Tanabay'ın partiden kovulduğu gün onu savunan tek kişi Kerimbekov'dur. Kerimbekov parti sekreteri olmuş ve çok güzel çalışmalar yapmıştır. Tanabay'ı partiye davet etmek için gelmiştir. Tanabay, yaşlandığını, iş yapamayaçağını söyler ve Kerimbekov'dan düşünmesi için zaman ister.

Tanabay, ilçe merkezine gitmeyi erteler durur. Bir gün gitme kararı alır. Yolda Gülsarı ile karşılaşır. Gülsarı iyice yaşlanmış, artık çocukların ata binme talimleri yaptığı bir at olmuştur. Tanabay'la Gülsarı'nı yolları tekrar kesişir. Tanabay ona çok iyi bakar ve ayağa kaldırır. İlçede çalışan oğlunun ikinci çocuğu olmuştur. Onun yanından dönerken Aleksandrovka yokuşunda Gülsarı son nefesini verir. Roman geriye dönüş tekniğiyle yazılmıştır. Tanabay Aleksandrovka yokuşunda Gülsarı'nın başında bütün bu yaşananları hatırlar.

Romanda Müzikal Unsurlar

Elveda Gülsarı, müzikal unsurların yer aldığı sürükleyici bir romandır.

Kökpar oyununun sonunda yarışçılar, "grup grup tam bir uyum içinde, Kazak tamburası ile Kırgız kopuzu gümbürdediği zaman" atlarını oyun bitmemiş gibi koştururlar.

Tanabay, Bibican'ın evinde kalmış ve o gece büyük bir fırtına çıkmıştır. Tanabay, apar topar giyinir ve yılmayı aramaya gider. Tanabay yılkinin yanına vardığında karısı Caydar oradadır olanları bilir yine de sesini çıkarmaz. Bu olayın ardından Tanabay, yeşil otların üzerine uzanır ve hüngür hüngür ağlar. Bir gün sonra da dağa göç ederler. Köyün kenarından Bibican'a uğramadan giderler. Hatta Gülsarı her zaman yaptıkları gibi Bibican'ın evine yönelmiş bu sırada Tanabay'dan bir kamçı yermiştir. Yola devam eden ve hızlı ve çevik adımlarla yürüyen Gülsarı, sahibinin bir "türkü" tutturmasını ister. Ama Tanabay susmaktadır.

Gülsarı'nın yeni kolhoz başkanına verildiği gün Tanabay atını sürüp yılkinin yanına gider ve akşama kadar dönmez. Hava kararınca evine gelir. Solgun ve suskundur. Caydar yemek getirmek ister fakat Tanabay bunu kabul etmez. Caydar'dan "kopuzunu eline almasını ve botasını yitiren ak mayanın bozlağını çalmasını" ister. Caydar kopuzu eline alır. Ana deve yavrusunu arar fakat bulamaz. Gözyaşları içinde şunları söyler: "Neredesin kara gözlü botacığım? Ses ver bana! Damla damla süt akıyor memelerimden! Sıcacık süt süzülüp akıyor... Neredesin? Ses ver bana! Memelerimden ananın ak sütü akıp süzülüyor..."

Caydar çok güzel kopuz çalmaktadır. Tanabay,

“onu gencecik bir kız iken kopuz çalarken tanımış ve sevmiştir.”

At korasının yanında çocuklar çelik-çomak oynar. Bu oyuna göre kaybeden çocuğun üzüntüsünü belirtmek için ağıt yakması gerekir. Oyunu kaybeden çocuk “derin bir soluk alır ve ağıdını söyleyerek koşmaya başlar”:

Gökbay, Akbay

Buzavındı bakpay

Kayda cürsin oynap

Ay-Ay-Karabay zuvvv...

(Gökbay, Akbay

Buzağı bakmıyor

Nerede yürüyorsun oynayıp

Ay ay karabay... Zuvvv!)

Karla kaplı dağları seyreden Tanabay, eski günlerine özlem duyar. Gülsarı yanında olsa ona biner ve Bibican'ın karşısına “türküler söyleyerek, mutluluktan uçarak, coşkular içinde ansızın dağların doruklarına düşen kar gibi çıkıverirdi.”

Tanabay yine geçen günleri düşünür. Kolhozun yeni yeni güçlenmeye başladığı günlerde “Kızıl baş örtülü ekmeççi kız” şarkısını hatırlar.

Çora, ağır hastadır. Tanabay, arkadaşını görebilmek için yola çıkar fakat geç kalmıştır. Çora çoktan ölmüştür. Yolda bir atlı grupla karşılaşır. Bunlar Çora'nın evine doğru gitmektedir. Eyerleri üzerinde ileri geri sallanırlar ve yüksek sesle ağıt söylerler: “Oy ciğerim oy! Vay ciğerim vay!

Çora'nın cenazesinden dönen Tanabay'ı karısı karşılar. İkisi birlikte Çora için ağlar. Tanabay, koytaşın –çoban çadırlarının yanında bulundurulmuş büyük kaya- üzerinde dağları seyrederken “karısının kopuzundan insanın yüreğini yolup alırcasına hüznü ezgiler gelir kulağına.” Kopuzun telleri “ağlayan bir adamın bozlamasını” anlatır. Caydar ona “Karagül-Botam” bozlağını çalmaktadır. “Karagül-botam” efsanesi şöyledir: Çok eski zamanlarda usta bir avcı ve bu avcının yiğit bir oğlu vardır. Avcı avcılığın bütün inceliklerini oğluna öğretir. Bu oğlanın elinden ne uçan ne kaçan kurtulamaz. Genç avcı Boz Geyik'in sürüsünü de kırıp geçirir. Geride sadece Boz geyik ve yaşlı eşi kalır. Boz Geyik, genç avcıdan erkeğini öldürmemesini ister fakat genç avcı onu dinlemez ve bir atışta Tav-Teke'yi

öldürür. Bunun üzerine Boz Geyik genç avcıdan kendini de öldürmesini ister. Yalnız bu istek bir meydan okumadır. Boz Geyik genç avcıyı üzerine çeker. Genç avcı isabetli bir atış yapamaz ve hırslanır. Boz Geyik kaçır genç avcı kovalar. Boz Geyik onu öyle bir yere getirir ki burası dönüşü olmayan dik bir kayalıktır. Genç avcı durduğu yerden hiçbir tarafa adım atamaz hale gelir. Boz Geyik genç avcıya lanet okuduktan sonra ağlaya ağlaya gider.

Genç avcının babası oğlunu aramaya çıkar. Gece gündüz demez, dik kayalardan, karanlık dar boğazlardan geçerek oğlunu arar ve sonunda bulur. Fakat onu kurtaracak hiçbir yol yoktur. Genç avcı babasından kendisini vurmasını ister çünkü o dik kayalıktan kurtulması imkânsızdır. Çaresiz kalan baba genç avcıyı öldürür. Sonra okunu taşlara vurarak parçalar, gidip yere düşen cesedin üzerine kapanıp bozlamaya (ağlamak, bağırarak) başlar. Babanın ağıdı şu şekildedir:

Seni ben öldürdüm Karagül-botam!

Yalnızım, kendimi soldurdum botam!

Felek beni böyle kargadı botam,

Kader beni böyle abradı (tuzağa düşürmek) botam!

Avcılığı sana öğrettim botam,

Sen de yüreğimi kül ettin botam!

Ciğerimi yoldun, kanattın botam!

Yaradılanları yok ettin botam!

Neslini kuruttun, tükettin botam!

Bu eleme beni sen attın botam!

Seni ellerimle öldürdüm botam,

Yalnızım, kendimi soldurdum botam!

MESLEK ÂŞKI

Hem kalbimden,

Hem de gönlümden

Bağlıydım, âşkla...

Yoktu, başka bir şeyim.

Ne olur, bir şey demeyin!

Elimde, ondan geriye,

Kalmadı başka bir şeyim.

Mum gibiydim, eridim...

Neyse ki, ben de bir faniyim.

Gülşen BİLGEHAN

Bismillahirrahmanirrahim. “Küllü men aleyhâ feân, ve yebgâ vechu Rabbi-ke zü'l- Celâl-i ve'l- İkrâm”. Kuran-ı Kerim, Rahman Suresi 27. ayette ifade edildiği gibi, yeryüzünde olan her şey ölümlüdür, celil ve ikram sahibi ALLAH'ın zâtı bâki kalacaktır.

“SON KALE” miz Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurucusu, Türk İnkılâbının mucidi, Milli Mücadele'nin muzaffer kumandanı, sine-i milletten çıkmış bir ferd-i mücâhid ve zamanında alem-i İslamca “seyfül-İslam” kabul edilmiş olan, Gazi ve Müşir Mustafa Kemal Atatürk de faniydi ve kendi ifadesiyle naçiz vücudu toprak olmuş, lakin muazzam eseri Türkiye Cumhuriyeti Devleti ebediyyen payidar kalacaktır.

Gazi ve Müşir Mustafa Kemal Atatürk'ün ebediyete intikalinin üzerinden seksen yıl geçmiştir. Meşkûk ölümünün Türk Milletindeki derin teessürü bedihi bir hakikattir. İtiraf etmeliyim ki O'nun ruhaniyeti hala önümüzü aydınlatmaya devam etmektedir.

Dahili ve harici bedhahların kesintisiz karalamalarına mukabil Gazi ve Müşir Mustafa Kemal Atatürk, Türk Milleti'nin ma'şeri vicdanında daima aklanmakta, her zaman saygıyla ve rahmetle yâd edilmektedir.

Türk Milleti bilmektedir ki, devletinin bâni-si olan Atatürk hatadan, kusurdan münezzehtir değildir. Hata ve kusur beşeri özelliğindedir ve hesabı kendisi ve Allah arasındadır.

Bilinmeyen zamanlardan beri hür ve müstakil yaşamış olan Türk Milleti, XX. Yüzyılın başlarında yok oluşla (izmihlâl) karşı karşıya kalmışken ona engin tarihini hatırlatan silkinmesini ve direnmesini sağlayan, yep yeni bir yöntemle muasır medeniyet sahnesine çıkaran Gazi ve Müşir Mustafa Kemal Atatürk'e bu dünyadan ikincisine intikal edişinin yıl dönümünde vasi rahmet ve mağfiret diliyorum.

Biliyorum ki, her fani gibi, O da “el-muhtaç ilâ Rahmetillah”tır. Her zaman Allah'ın rahmet ve mağfiretine muhtaçtır.

Yine biliyorum ki, “ölülerinizi rahmetle ve

hürmetle anınız” buyuran Hz. Peygamberin ümmetiyiz, insan merkezli bir medeniyetin mensubuyuz. Yeni Türkiye, elbette O'nun eseridir ve ölümü üzerinden geçen 80 yıl sonrasında bütün zamanlarının en güçlü evresindedir.

Eslafını (geçmiş değerlerini) rahmetle ve hürmetle anmayanların istikbâlde (gelecek zamanlarda) büyük, sıra dışı, milletine, cimaretine ve beşeriyete yararlı insanlar yetiştirmesinin mümkün olmayacağı unutulmamalıdır.

Gazi ve Müşir Mustafa Kemal Atatürk çalışarak, O'nu bilimum istismarcıların sömürsünden, meçhul mahfillerde yazılmış kitapların iğfâlâtından kurtarmak suretiyle anlamamız mümkün olacaktır. İnsan tanımadığına, anlamadığına düşmandır.

Atatürk'ü ünlü “NUTUK” unun dilini anlamayanlardan, onu anlamayınca da Atatürk'ten hiç bir şey anlamayanların uydurma ve yakıştırmalarından,

O'nu putlaştırmanın azgınlığından kurtarmak üniversitelerimizin görevi olmalıdır.

Türk Milleti var oldukça, Türk analarının nice Atatürkler yetiştireceğinden şüphe edilmemelidir.

“Hayatta en hakiki mürşid ilimdir”se, O'nun bu sözünü eğitim kurumlarımızın taç kapılarına ve gençlerimizin gönül ve kafalarına nakşetmeliyiz.

Aklı vahiy-siz, vahyi de akılsız bırakmamalıyız.

Bilgili, ilim ve irfanlı olanların her zaman kuvvetli, özgüvenli olacaklarını unutmamalıyız.

Türk Milleti payidar kaldıkça, kendisine hizmet etmiş, “kızıl elma”yı hedef göstermiş, devlet-millet-vatan ve din için canından geçmiş büyüklerini elbet unutmayacaktır.

Geçen yüzyılda Allah'ın milletimize bir lütfu olan Gazi ve Müşir Mustafa Kemal Atatürk de daima hürmetle ve rahmetle anmaya devam edecektir. Buna can ü gönülden inanıyorum ve bundan emin olduğumu bilhassa belirtmek istiyorum.

Özet

Tarih boyunca farklı boyutlardaki birçok savaşın yaşandığı Kafkasya coğrafyası, bu savaşların sonrasında acılı göç hikâyelerine sahne olmuş, savaş mağduru çoğu insan bir sığınak olarak gördükleri Anadolu coğrafyasına gitmiştir. Kafkasya bölgesinin elimizden kayıp gitmesiyle oralarda yaşayan Türk boyları ve diğer Müslüman toplumlar Anadolu'nun muhtelif yerlerinde iskân edilmişlerdir.

Kafkasya'dan Anadolu'ya göçlerle gelen Çerkesler, Anadolu'nun muhtelif şehirlerine dağıtılmış, bu dağıtımda Kayseri'nin Pınarbaşı ilçesine de yerleştirmeler olmuştur. Artvin'in 1878 de Rus esaretine girmesiyle halk, anlaşmalı olarak Osmanlı toprağına göçmüştür. 1914 muhacirliğinde ise Ardahan'ın büyük bir bölümü muhacir olmuş, muhacirlerin çoğu yollarda ölüp çok sıkıntılar çekmiştir. Ben, bu muhaceratı yaşayanların anlarıyla büyüdüm. Bu nedenle zorunlu göç, Kafkaslar hep ilgimi çekmiştir.

Bizim bu bildirimizdeki amacımız; özelde Çerkes mutfağı olmak üzere Kafkas mutfağıyla Anadolu mutfağının ortak yönlerini yansıtmak olacaktır. Sahada kaynak kişilerle yüz yüze görüşülerek derlemeler yapılmış, yemek çeşitleri kayıt altına alınmıştır. Büyük bir kısmı hamur işi yemek türüne giren bu yemeklerin hazırlanış ve ikram şekillerini özellikle, bizim doğup-büyüdüğümüz yer olan Artvin'in Ardahan ilçesinin yemekleriyle karşılaştıracaktır. Göçle gelen kültürün belki de en uzun süre yaşayanı da mutfak kültürüdür. Yeni yerleştikleri kültürle de etkileşim olmuş, onlardan yemek tarifleri alıp vermişlerdir. Türkiye'nin her yerinde 'Çerkes Tavuğu' bilinmektedir. Böylece İç Anadolu'da Kafkas mutfağı, Çerkes mutfağı oluşmuş, Çerkesler; örf, adet ve geleneklerine çok bağlı oldukları için yemeklerini hiçbir zaman unutmamıştır. Yeni vatanlarında da canlılığını korumuştur. Kesif bir şekilde yaşadıkları için Pınarbaşı'nda da çok rahat bir şekilde Çerkes mutfağının örnekleri bulunmaktadır. Çerkeslerin düğün, bayram ve önemli konuklarına ikram ettiği 'velibah', hamurun içerisine patates konularak yapılmaktadır. Hamurun içerisine kıyma konularak yapılan 'fiççin', patatesli ekmeğe 'gubeta', patatesli mantı 'haluj', 'şıpspaste', 'Çerkes peyniri' gibi yemek kültüründen örnekler paylaşılacaktır.

Anahtar kelimeler: Göç, Kafkasya, Anadolu, Çerkes, Mutfak Kültürü.

Giriş

Göçmenler bir ülkeye geldiklerinde yalnızca anılarını getirmemiş aynı zamanda geride kalan yaşamlarına ait yemekleri, tatları da uzak bir diyarda yeniden yaratmışlardır. Göç olgusu, hem göç eden, hem de göç edilen toplumun yapısında ve yaşayış biçiminde yeni dönüşümlere neden olmuştur. Bu süreçte farklı kültürler, sosyal katmanlar ve insanlar karşı karşıya gelmiştir. Bu karşılaşma ya da etkileşim bazen bir yemekle bile göç ettikleri ülkeleriyle aralarındaki bağı canlandırmaya yetmiştir. .

Kafkasya'da bir çok dil ve bir çok lehçe mevcut. Bu nedenle Çerkesler arasında da aynı yemeğe başka başka adlar verilmekte. Savaşlar ve göçler nedeniyle kültürleri iç içe geçmiş. Türkiye'ye gelmişler, buranın yemeklerinden almışlar. Bu yemek bu millete aittir demek zor. Hıngal, Kafkasların millî yemeğidir. Artvin'de ve çevre illerde değişik şekillerde yapılmaktadır. Ayrıca Kafkas muhacirlerinin yerleştiği Anadolu'daki Sivas, Kayseri ve Çorum gibi illerde de yapılmaktadır. Özellikle Ahıska ve Posof'ta çok meşhurdur ve ağzını büzerek kapatmaktadırlar. Ermenistan ve Gürcistan'dan göç eden Terekeme Türkleri de hengel yemeğini yapmaktadırlar. Moğolistan'da ve Nogayların yaşadığı yerlerde de hıngal yapılmaktadır.

"1859 yılında Şeyh Şamil'in düşüşü, Rusya'nın Kırım ve Kafkasya'da ki Türk ve Müslüman toplulukları üzerindeki dinî ve siyasi baskıları artırması sonucunu doğurdu. 1864'te ise Kafkasya'yı tamamen işgal eden Ruslar, Çerkesleri vatanından terk etmeye zorladı. 1828-1829 Osmanlı-Rus savaşı sonrası bölgeye yapılan göçler, yüzyılın ikinci yarısında Kırım savaşı ile daha büyük ivme kazanmış, Şeyh Şamil hareketinin çökmesiyle göçler kitlesel hâl almış.

1856-1857, 1860-1862 ve 1864-1865 yılları arasında göçler hızlanmış. 1864'te Kafkasya'yı tamamen işgal etmiş olan Rusya, Çerkesleri ve diğer Kafkas kavimlerini âdeta imha etmek istemesine kıyılara doğru sürüp perişanlığa ve ölüme terk etmiştir" (Karadeniz Araştırmaları 15-57 Bahar 2018 s.65-78. Ayşegül Kuş).

"Bölgenin etnik özellikleri Lezgi, Çeçen, Abhaz, Oset, Alan, Svan, İnguş, Kabarday, Gürcü, İmeretli, Megrel, Ermeni, Tatar ve Kumanlardan oluşur. Kafkasya birbirinden farklı pek çok halkın vatanı olup genel ismine "Çerkes" adı verilmektedir. Bu tanıma giren halklar; Adigeler, Kabartaylar, Karaçay Türkleri, Balkar Türkleri, Ubıhlar, Ahbazlar, Çeçenler, Dağıstanlılar, Osetler ve Avarlardır" (İbrahim Tellioğlu).

Ruslar, Çerkeslerin varlığına son vermek için politika üretmiş. Onlarda canlarını kurtarmak için Osmanlıya sığınmışlar. Devlet ve millet, çok zor durumda olmasına rağmen Çerkez muhacirlerine yardım etmişler, Sivas ve Kayseri’de ki vakıf arazisi olan Uzunyaylaya Çerkesleri yerleştirmişler. Pınarbaşı’nda Adıge, Abaza bir köyde de Çeçen muhacirleri yaşamaktadır.

Artvin’in Ardanuç ilçesinde hiç Çerkes muhaciri olmamasına rağmen ortak yemeklerimiz vardır. Bu yazıda bunlardan örnekler sunulacaktır. Çerkeslerin ana vatanı olan bölgeyle, Ardanuç ilçesi arasındaki mesafe ortalama 700 km. civarındadır.

Çerkeslerin Yaptığı Yemeklerden Örnekler Ve

Bu Yemeklerin Bazı Ardanuç Yemekleriyle Karşılaştırılması

Velibah(Delen) (6 Kişilik)

1 kg. un, maya veya yarım limon, 1 kg. Patates, 1 su bardağı süt, bir yemek kaşığı tereyağı, kaymak, tuz.

Patates haşlandıktan sonra soyulup ezilerek püre hâline getirilir. Çiğ tereyağı, süt, kaymak ve tuz katılarak karıştırılır. Portakaldan büyük olacak şekilde yuvarlak hâle getirilir. Hamur yoğrulur, mayalandıktan sonra patatesin yarısı kadar beze alınıp elle açılır. Yuvarlak hâle getirilmiş patates bütün olarak içerisine konur. Hamur, elle içli köfte gibi büzülerek kapatılır. İki tarafı da çevrile çevrile inceltir. Sacda, teflon tavada veya az yağda pişirilir. Üzerine yağ sürülür. Üçgen şeklinde parçalara ayrılarak servis yapılır. Ağır misafirlere ikram edilir. Düşünlerde yakın akrabalar ve arkadaşlar 3 adet gönderirler ki çoğalsınlar, sayıları artsın. Ölü evine ise 4 adet gönderilir ki tek olmasın, yeri dolusun diye (Dilara Çoşkun- Pınarbaşı/Adıge- Halise Ozan-Gölbaşı-Oset).

Ardanuç’taki Benzeri

Cevizli Ekmek

Mayalı hamurdan bir parça alınarak tabak büyüklüğünde açılır. İçerisine ceviz içi ve yağ konur. Hamurun üst kısmı büzüştürülerek birleştirilir. Elle vurularak düzleştirilir ve bazlama şeklinde olur. Üzerine yağ sürülerek sacda, bazlama pilekisinde, fırınlı sobada veya fırında pişirilir (Arife Yazıcı).

Arasındaki Fark

Velibahın içerisine patates konuyor, cevizli ekmeğin içerisine ise ceviz ve yağ koyuluyor.

Erişte (Sahur)

Mayasız hamura yumurta konulup tuz atılarak sert kıvamlı olarak yoğrulur. Hamurdan beze alınıp orta kalınlıkta yufka açılır. Sacın üzerinde az pişirilip bıçakla şeritlere ayrılır. İnce ince doğranır. Tencereye su konarak kaynatılır. İçerisine erişteler dökülerek iki taşım kaynatıldıktan sonra süzülür. Üzerine eritilmiş tereyağı dökülerek sahurda yenir (Halise Özan-Oset).

Ardanuç’ta Erişte Yapımı(Kesme Çorbası Ve Sahurda Yenilen Erişte)

Çorbalık

İki çeşit erişte yapılır. Mayasız hamur sert kıvamlı olarak yoğrulur. Kalınca yufka açılır. Ortadan ikiye katlanır. İki parmak eninde parçalara ayrılır. Yatay şekilde kesilir. Fasulyeye katılır üzerine de tereyağında kızartılmış soğan ve pul biber katılarak servis yapılır. Fasulye katılmayıp sadece erişteyle de aynı tarifile çorba yapılır.

Sahurluk

Mayasız hamur yoğrulur. Ufak bir beze alınarak yufka açılır. Sacda veya fırınlı sac sobalarda hafif pişirilip üzerleri örtülür. Ortadan ikiye katlanıp rulo yapılır. Bıçakla ince ince kesilip hafif şekilde fırında kızartılır. Ahşap teknelere koyulup üzeri tülbentle örtülerek a saklanır. Yapılacağı zaman bir kaba konup ılık suyla ıslatılıp süzülür. Üzerine eritilmiş tereyağı dökülerek servis yapılır (Arife Yazıcı-Ardanuç).

Arasındaki Fark

Çerkeslerin yaptığı erişte suda pişirildikten sonra yağ dökülerek servis ediliyor. Ardanuç’ta ise sahurduk erişte ıslatılarak yapılıyor.

Ğışıkap

Bal kabağı soyulup pişirilip ezilir. Sütle beraber çorba kıvamında pişirilir. Tavada tereyağı eritilip biber katılıp üzerine dökülür. Kâselere alınıp servis yapılır (Nazire Yüce-Abaza, Putoğlu Köyünde yapılırmış-Pınarbaşı).

Ardanuç’taki Yapımı

Sütlü Kabak

Kara kabak dilimlere ayrılır ve tencereye kona-

rak pişirilir. Bir kaba alınıp kabuklarından ayrıldıktan sonra ezilir. Sütün içerisine dökülerek karıştırılır ve pişirilip servis yapılır. (Arife Yazıcı-Ardanuç)

Arasındaki Fark

Pınarbaşı'ndaki çorbaya tereyağı ve biber katılıyor. Ardanuç'ta ise sadece süt ve kabakla pişiyor.

Hasude

3 kaşık un suda açılır. 2 kâse pekmez katılarak karıştırılır. Topak olmuşsa açılır. Tavaya tereyağı koyup eritilir. İçerisine suda açılmış karışım dökülür. Karıştırılarak katı hâle gelinceye kadar pişirilir. Tabaklara alınır, kaşıkla iz yapılarak servis yapılır. Şekerle ve nişastayla da servisyapılır (Halise Özan-Oset).

Ardanuç'taki Yapımı

Hasuta

Pekmez suyla açılır, içerisine un katılarak karıştırılır. Bir tencereye dökülüp karıştırılarak pişirilir ve tabaklara alınır. Üzerine eritilmiş tereyağı dökülür, kaşıkla iz yapılır veya tereyağı eritilip tabaklara dökülür. Pekmezle un karışımı piştiği zaman tabaktaki yağın üzerine dökülür. Nişastalı ve şekerli de yapılabilir (Neriman Aksoy-Ardanuç).

Mamrıs

5 bardak su, 3 bardak mısır unu,1 tatlı kaşığı tuz, yarım fincan zeytinyağı, pekmez, kavurma, tereyağı.

Bir tencereye su konarak kaynatılır, tuz ilave edilir. Mısır unu yavaş yavaş katılıp karıştırılır, suyunu çekince de yağ katılıp karıştırılır. Büyükçe bir tabağa alınıp ortası açılır. Ortasına pekmez, kavurma veya eritilmiş tereyağı konur. Kaşıkla alınıp ortadaki malzemeye batırılarak yenir (Bayramhan-Kantekin-Adıge- Hatkoy).

Ardanuç'ta Yapılışı

Papa

Tencereye su konur, tuz atılarak kaynatılır. Elenmiş mısır unu sürekli karıştırılarak yavaş yavaş dökülür. Topaklar varsa açılır. Katı hâle geldiğinde geniş bir kaba dökülür. Ortası yuvarlak şekilde açılır. Tavada eritilmiş tereyağı dökülür. Hamurdan bir kaşık alınıp ortadaki yağa batırılıp yenir. Yanına ayran ve doğal kızılıklık kuruğu açılarak kâselere konur. (Neriman Aksoy-Ardanuç)

Arasındaki fark

Ardanuç'ta yapılan yemeğin ortasına sadece tereyağı konur. Çerkeslerin yaptığına ise pekmez ve kavurma da konuyor.

Çerkes Peyniri

Bir kaba süt konarak kaynatılırken üzerine ekşimiş yoğurt suyu gezdirilir. Mayalanmaya başladığında özel peynir sepetine dökülüp süzülmesi beklenir. Üzerine ağırlık konur. Süzülünce çıkarılır ve her tarafına kaya tuzu konur. Güneşe bir gün bir tarafı, bir gün öbür tarafı çevrilerek kurutulur. Daha sonra beze sarılıp kurutulur (Nuran Çoşkun-Adıge-Pınarbaşı).

Ardanuç'taki Yapılışı

Çeçil Peyniri

Süt, makineye çekilerek yağından ayrılır. Bir gün önce sağılan sütle karıştırılır. Kazana konulur, ısınınca şırat denilen ekşimiş yoğurt suyu veya peyniraltı suyu maya olarak katılır. Süt pıhtılaşınca elle toplanıp ip gibi çekip uzatılarak yuvarlakça sarılır, adına da gilik denir. Didilip tuzlanıp kaplara tepilip tüketilir (Safiye Selçuk).

Arasındaki Fark

Fıçkın (Misafire ve Günlük)

2 yumurta-3 bardak ılık süt, 1 çay bardağı sıvıyağ, 2 çay bardağı yoğurt, bir parça tereyağı, yarım paket maya, 1 kg. kıyma,500 gr. soğan, 3 diş sarımsak.

Bir kaba konmuş una tuz, maya ve ılık süt dökülerek yoğrulur. Ayrıca bir kaba kıyma konur. İnce doğranmış soğan tuzla ezilip kıymaya katılır. Sarımsak ve 2 çay bardağı su katılarak yoğrulur. Mayalanmış hamurdan portakaldan büyük iki beze yapıp biri daha büyük olacak şekilde açılır. Yufka, tepsiye serilip üzerine iki parmak kalınlığında kıyma kenarları boş kalacak şekilde dökülür. Daha küçük açılmış yufka üzerine örtülür. Alttaki yufkanın kıymasız bölümü içe doğru katlanarak üstteki yufkanın uçlarıyla birleştirilirken saç örgüsüne benzer şekil verilir. Üstteki yufkanın ortası açılır ki et hava alarak pişsin. Fırında pişirilir, dilim dilim kesilip servis yapılır (Halise Özan-Oset).

Çerkes Tavuğu (Cevizli)

1 adet tavuk, yarım kg. ceviz içi, 2/3 dilim bayat ekmek, 2/3 diş sarımsak, kırmızı toz biber.

Tavuk, az suyla haşlandıktan sonra çıkarılıp didilir. Ceviz, robottan geçirilip yağı çıkarılır. Posasına ekme içi ve sarımsak katılır. Tavuk ve tuz ilave edilerek karıştırılır. Cevizin yağına biber katılarak karışımla birleştirilir (Pakize Tokmak-Kabartay).

Haluj (Çerkes Mantısı)

İçin Hazırlanışı:

1 kg. haşlanmış patates, 1 kaşık tereyağı, 1 çay bardağı sıvı yağ, 1 küçük kaşık toz kırmızıbiber.

Bir tavaya sıvı ve tereyağı konulup eritilir. Patatesler soyulduktan sonra ezilir. Yağın üzerine dökülür, tuz atıldıktan sonra karıştırılarak ateşten alınır.

Hamur:

Derince bir kaba un konur, tuz atılarak suyla sert kıvamlı şekilde yoğrulur. Bezeler ayrılıp 5 dakika dinlendirilir. Biraz kalınca yufka açılır. Çay veya su bardağıyla kesilir. Yarısına patates konularak kapatılır. Elle kenarları birleştirilir. Tencereye su konarak kaynatılır. Şekil verilmiş hamurlar bu suyun içerisine atılır. İki taşım kaynatıldıktan sonra bir kaba alınır. Üzerine yoğurt ve biberli eritilmiş tereyağı dökülerek yenir.

Ardanuç'taki Yapımı

Hınkal

Mayasız hamur yoğrulup yufka açılır. Bardakla kesilir veya hamurdan bezeler alarak elde açılır, içerisine kavrulmuş kıyma, kuşbaşı et veya kavurma koyularak kapatılır. Suda haşlanıp bir kaba alınır. Üzerine sarımsaklı yoğurt ve eritilmiş tereyağı dökülür (Türkan Aksu-Ardanuç).

Arasındaki Fark

Hamurun içerisine patates yerine et konması ve biber dökülmemesidir. Erzurum Horasan, Gümüşhane ve Posof'ta da Çerkeslerin yaptığı gibi patates koyularak yapılmaktadır.

Şıps Paste

Paste Yapımı:

1 su bardağı bulgur - çeyrek su bardağı ince bulgur - 3 su bardağı soğuk su - 1 tatlı kaşığı tuz.

Bulgur iyice pişirilir, belağ denen tahta kaşıkla eze eze yoğrulup bir kaba alınır.

Şıps Yapımı:

6 adet tavuk budu haşlanıp sudan çıkarılır. Bir tencerede zeytinyağı ve tereyağı eritilir. İçerisine

bir baş kuru soğan ince ince doğranıp kavrulur. 5 kaşık un da katılıp kavrulur. 5-6 diş sarımsak ezilip içerisine katılıp ocak kapatılır. Tuz ve karabiber eklenir. 8-10 bardak tavuk suyu konur. Ateşin altı açılarak yoğunlaşana kadar kaynatılır, daha sonra karıştırarak üzerine kırmızıbiberli yağ gezdirilir. Pasteler de tabağa alınarak tavukla beraber yenir (BayramhanKantekin-Adıge).

Kabartayların Şıps Pastesi Ve Çorbası (Çerkes Pastesi)

Tavuğun bir bölümü parçalanarak haşlanır. Tavuklar didilir. 3 yemek kaşığı un suda açılır. Bir tencereye konur. 2-3 bardak tavuk suyu ilave edilir. 2-3 diş sarımsak küçük küçük doğranıp içine katılıp karıştırılır. Pişmeye başlayınca 2 su bardağı süt eklenip katı kıvamda pişirilir. Sütten sonra bir taşım kaynatılıp ateşten alınır. Üzerine eritilmiş tereyağına kırmızıbiber koyulur ve yemeğe dökülür.

Tavuğun kalan bölümü teflon tavada kızartılır. Bulgur pişirilip ezilir ve bir kaba alınır. Ortası yuvarlak şekilde açılır. Eritilmiş tereyağı dökülür. Kızarmış tavuklar bulgur pastesinin üzerine dizilir. Kâselere yoğurt ve çorba konarak pastenin yanlarına dizilir. Kaşıkla pasteden alınıp çorbaya ve diğer yiyeceklere batırılarak yenir. Bazı Çerkes boyları da bulgur yerine darı veya kavrulmuş mısır unu kullanır (Rabiye Ünal).

Gırnış

4 çorba kâsesi un, 1 yemek kaşığı tuz, 4 yemek kaşığı tereyağı, 4 yemek kaşığı sıvıyağ, kırmızıbiber, 1 avuç sarımsak, 2 tavuk budu.

Tavuklar haşlanır. Una tuz katılarak su ile sert kıvamlı şekilde yoğrulur. Sert kıvamlı yufka açılır. Şeritler hâlinde kesilir. Bu şeritler elle yuvarlak hale getirilir. Beş cm. aralıklarla kesilir. İşaret ve orta parmak aralıklı olarak hamura basılarak ezilir. Tavuk suyunda hamurlar haşlanır, süzülüp bir kaba çıkarılır. Tavuklar didilerek üzerine konur. Yağlar eritilip biber ve sarımsaklar ilave edilip yemeğin üzerine dökülür. Sarımsaklı yoğurtlu da yapılabilir.

Gubeta-Gubate

Bir kaba un konur. Sıvı yağ, az maya ve tuz atılarak biraz katıca yoğrulur. Biraz mayalandıktan sonra elma büyüklüğünde bezeler alınıp tereyağı sürülür. 4 kat yufka üst üste konulup biraz dolapta

bekletilir. Yufkalar uç kesiminden içeri doğru kıvrılıp rulo yapılır. Üç parmak eninde kesilip inceltir. İçerisine patates konulup üçgen şeklinde katlanır. Ortası açık kalır. Yumurta sürülür, çörek otu konur. İçe konan patates haşlanır soyulup ezilir. Tuz, biber az süt ilave edilir. Fırında pişirilir (Dilara Coşkun-Adıge-Pınarbaşı).

Hinkel

Bir kaba un konur, tuz atılır ve bir yumurta kırılır. Hamur yoğrulur sert kıvamlı olarak açılır. Kare kare kesilip haşlanır. Süzülüp genişçe bir kaba alınır. Sarımsaklı yoğurt dökülür. Tavada tereyağı eritilir, kırmızıbiber eklenerek hamurların üzerine dökülür. Kavurmayla da yapılır (Nuran Coşkun-Adıge- Pınarbaşı).

Ardanuç'taki Yapımı

Tatar Böreği Veya Makarna

Sert kıvamlı hamur açılır. Büyükçe, kare kare veya üçgen şeklinde kesilip suda haşlanır ve sonra bir kaba alınır. Tuzlu yerel peynir serpilir. Üzerine sarımsaklı yoğurt ve eritilmiş tereyağı dökülür (Türkan Aksu-Ardanuç).

Aşure

Yarım kâse dövülmüş mısır, 2 kâse yarma, 1 kâse nohut, 1 kâse fasulye, tereyağı, yarım kâse kurutulmuş et, tuz.

Malzemeler akşamdan ayrı ayrı ıslatılıp pişirilir. Suyunu biraz çekince süt, tuz ve çok az tereyağı ve kurutulmuş et doğranarak katılıp birlikte kaynatılır. Köyde oturuluyorsa tüm köye, şehirde oturuluyorsa komşulara dağıtılır (Nuran Coşkun-Adıge-Pınarbaşı).

Ardanuç'taki Yapımı

Aynı malzemeler ayrı ayrı pişip birleştirilir, mısır ağırlıklı olur. Süt yerine pekmez dökülür, yağ yakılmaz.

(Artvin'in Yusufeli ilçesi Dereçi köyünde de aynı yapıdır. Fark olarak pirinç konur, yağ yakılmaz. Yemeğin üzerine reyhan konur.)

Yoğurtlu Yarma Çorbası

Yarım bardak dövülmüş mısır,1 bardak yarma, 1 bardak nohut,1 bardak fasulye.

Malzemeler ayrı ayrı pişirilip bir tencerede birleştirilir. Yoğurt, 2 kaşık un ve bir yumurta bir kaba konulur, su ekleyip çırpılır. Tencereye dökülüp bir

iki taşım kaynatılır ve tuz atılır. Kıvama gelince tavaya tereyağı konur, içerisine havuç rendelenip kavrulur. Nane ve kırmızıbiber de katılabilir.Yemeğin üzerine dökülerek servis yapılır (Nuran Coşkun-Adıge-Pınarbaşı).

Gedige Halama (Yumurtalı Manti)

Bir kaba un konulur, tuz ilave edilir. Manti hamuru gibi yoğrulur. Bir tavaya biraz sıvı yağ konur, soğan doğranıp kızartılır. Üzerine kıyma konup karıştırılır. Ateşten alınır ve soğumaya yakın, 1 su bardağı süt, 15 yumurta kırılıp çırpılıp kıymanın içerisine katılır ve cıvık bir hâle getirilir. Hamurdan bir parça alınıp oklava ebadında yuvarlanır. Üç parmak uzunluğunda kesilip parçalara ayrılır. Bu parçalardan bir tanesi alınıp başparmakla yavaş yavaş çukurlaştırılır. İçli köfte şeklinde yapıp kapatılır. Suda haşlanıp bir kaba alınır. Tereyağı eritilip kırmızıbiber katılıp pişmiş hamurların üzerine dökülür (Pakize Tokmak-Kabartay-Pınarbaşı).

Pınarbaşı Kaynak Kişiler

BayramhanKantekin, 77 yaşında, okur-yazar değil, Adıge,Hatkoy-Niberniko, Devederesi köyü-Pınarbaşı (Derleme Tarihi: 10 Mart 2018-Ankara)

Dilara Coşkun-Adıge-Pınarbaşı Malak Köyü-28 yaşında Üniversite mezunu.

Nazire Yüce, 80 yaşında, okur-yazar, Kavak köyü, Adıgeyin bir boyu Hatkoy.

Nuran Coşkun, Pınarbaşı Malak Köyü, 1963 doğumlu, lise terk.

Pakize Tokmak- Pınarbaşı Hilmiye Köyü-55 yaşında, Kabartay

Çorum Kaynak Kişiler

Halise Ozan, 70 yaşında-Hacı Muratlı Köyü-Oset

Rabia Ünal- Çorum Aslantaş Köylü Kabartaylardan öğrenmiş. 55 yaşında, Ankara.

Ardanuç Yemeklerinde Kaynak Kişiler

1. Arife Yazıcı Önal -Sakarya Köyü-53 yaşında, lise mezunu.

2. Meryem Nakiboğlu (2016). Almanyada'ki Göçmen Gençlerin Dili Kanakça, Türk Âlim Kitabevi, Saarbrücken, s. 36.

3. Neriman Aksoy- Hamurlu Köyü-58 yaşında

emekli öğretmen.

4. Safiye Selçuk -Ovacık Köyü, 56 yaşında ilkokul mezunu.

5. Türkan Aksu-Hamurlu Köyü-70 yaşında ilkokul mezunu.

CEVİZLİ EKMEK

ÇERKES PEYNİRİ

ERİŞTE HAZIRLANMASI

ERİŞTE

FIÇIN

FIÇIN

FIÇIN

FIÇIN

FIÇÇIN

PASTE

GEDİGE HALAMA

ŞİPS PASTE VE HALİVE

GINNIŞ

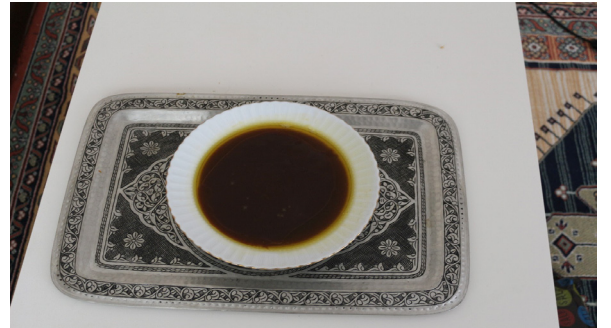
ŞİPS PASTE VE HALİVE

HALİVE

HALİVE

HASUTA

SANA BU MEKTUBU BİR GECE YARISINDA YAZIYORUM

PAPA

VELİBAĞ

VELİBAĞ

HINKAL

Azatlığın zirvesinde sohbeta dalmış yıldızlar
Zühre bir aşkı tutturmuş Bâbil' de kalan
Zavallı dünya habersiz, zavallı dünya sağır
Bir Hârût'la Marut bir de ben dinliyorum
Derken kayıp gidiyor yıldızlardan birisi
Bir intikam fişeği gibi saplanıyor karanlığın karnına
Senin namına yıldızları kıskanıyorum.
Kim bilir kaç ışık yılı uzakta
Öfkeyle kollarını çeviriyor yalancı fecir
İmanım gibi biliyorum vakit asılmak vaktidir
Ve taksim gazinolarında trahomlu şairler
Mısra arıyorlar masaların altında
Kanını içiyorlar bilmeden "Cennet atları" nın
Yurdumun en sert tütününden bir sigara sarıyorum
Dumanı ciğerlerime değil iliklerime çekiyorum
Ne kadar ürkek ceylan varsa Asya çöllerinde
Domaniç yaylasında ne kadar dizginsiz at
Başlıyorlar koşmaya kılcal damarlarımda
Sıcak solukları yalarken alınımı
Toynaklarını hissediyorum alyuvarlarımda.
Sana bu mektubu evimin balkonunda yazıyorum
Sağ elimi koyuyorum tam yüreğimin üstüne
Çankaya yokuşunda söyledığımız marşı duyuyorum
Ulu kayalar parçalanıyor beynimin bir yerinde
Bir yerinde demirden dağlar eriyor
Atlas yelkenli gemileri unutmuş birkaç levent
Viski kokulu bulvarlarda yavaş yavaş ölüyor
İstedğin o seccadeyi hemen gönderiyorum
Üstünde Kabe resmi ve anamın duaları var
Ve bildiğin sebeplerden ben gelemiyorum.
Yine biliyorsun ki, sevmedim ülküden başkasını
Başı dumanlı dağları, dolunayı, ufukları
Çankaya yokuşunda rüzgara tutulmuş saçlarını
Önce Allah, sonra genlerim şahit.
Sevgimi üç bin yıl sonra
Doğacak torunuma yolluyorum
Trahomlu şairler doğruluyorlar masaların altından
Elleri fahişelerin karanlık saçlarında
Benim kalemimden kan değil süt damlıyor
Geceler boyu böyle geleceği emziriyorum
Kahrolayım sevmedim ülküden başkasını
Bir de seni çok seviyorum

Dilaver CEBECİ

CUMHURİYET DÖNEMİNİN LİRİZMİ VE SEMBOLİZMİ EN İYİ KULLANAN İKİ ŞAİRİ KÜLEBİ VE DIRANAS'TA KADIN

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet YARDIMCI

Seslerin ritimlerin, ahenkAile, tüm toplumların vazgeçilmez en küçük sosyal birliğidir. Bu birliğin temel taşı ise kadındır. Kadın, anne, eş, abla vb. unsurlarla aile içinde olduğu kadar, kadın kimliği ile de Türk toplumunda önemli bir yere sahiptir.

Bütün kültürlerde kadın ön plandadır. Yaratılış destanlarından anlaşıldığına göre, en eski dönemlerde Türkler arasında kadının çok önemli yeri vardır. Tanrı Karahan'a yaratmayı ilham eden de Ak Ana'dır .

Atatürk'ün dediği gibi "Şuna kani olmak lazımdır ki, dünya yüzünde gördüğümüz her şey kadının eseridir."

Mitolojide dünyanın dört çağı kadın figürleriyle temsil edilmiştir. Bunlardan, Altın Çağı simgeleyen resimlerde, altın bukleli saçları omuzlarına kadar dökülen, kolundaki meyve ve çiçek sepetiyle bir zeytin dalına rastlanmış genç bir kadın olarak temsil edilir.

Gümüş çağı simgeleyen resimlerde, gümüş işlemeli beyaz bir elbise giymiş, başına beyaz çiçeklerle süslü taç takmış, bir elinde buğday başağı olan kadın olarak temsil edilir.

Tunç Çağı simgeleyen resimlerde süslü, cesur, eli tunç muştalı kadın olarak gösterilir

Demir Çağı simgeleyen resimlerde de ayaklarında savaş süsleri olan savaşçı kadınlar temsil edilir. Amazonların da kadın savaşçılar olduğu bilinmektedir.

Türk kültür tarihine bir göz atıldığında destanlardan Dede Korkut hikâyelerine, Dede Korkut'tan günümüz yazınına kadar aile yaşamında işlenen konuların tümünde kadının önemli bir işlev yüklendiği görülür. Türk kültür tarihinde görüldüğü kadarıyla her türlü zorluğa göğüs geren kadındır.

Çocuğu olmadı diye üstüne kuma getirilen kadın, aile zoruyla evlendirilen kadın, gelenek-görenek ve töre zinciri içinde en ağır koşullarda cezalandırılan kadındır.

Dede Korkut'ta, söz ustalığında kimi zaman kadın ozanların da alp-ozanlar kadar etkili olduğu görülmektedir. Dede Korkut'ta önemli bir yeri olan kadın ozan tipi, Türkiye sahası âşıklık geleneğinde de görülmektedir. Çeşitli yüzyıllarda ve günümüzde, bu tipte birçok kadın halk şairi yetişmiştir.

Kadın, mânilerde ezikliğini, özlemine, duygu ve

düşüncelerini en kısa şiir birliği içinde doğaçlama olarak dile getirirken, ninnilerde yüreğinin sesini, türkülerde de sosyal konumunu seslendirmiştir. Türk kültüründe kadının sosyal konumunun çok yukarılarda olduğunu, Turfan harabelerinde bulunan:

Ayıbsız tişike er / Boyunun sumuş kerek

"Ayıpsız kadın önünde / Başı eğmek gerek"

biçimindeki Uygur türküsü kanıtlamaktadır.

İslam öncesi Türk kültüründe yüce bir varlık olarak görülen kadını, adı bilinen ilk Türk şairlerinden Aprinçur Tigin'in:

Küçlüg priştiler küç bızün

Koz-i karam birle

Külüşügin oluralım

"Kudretli melekler kudret versin

Gözü karam ile

Güle güle oturalam"

biçiminde dizelerine aktarmıştır. Göktürklerde Kağan'ın eşinin devlet işlerinde kocasıyla birlikte söz sahibi olduğu bilinmektedir.

Zaman içinde kadına verilen önem ve duyulan saygının zaafa uğraması sonucu kimi kadın âşıklarımız da âşıklık geleneği gereği vurup sazının teline:

Toplumda oturur birer süs gibi

Kadın erkek ayrı sanki küs gibi

Dünyası kararmış kara is gibi

Neden ses çıkartmaz kadınlarımız

biçiminde katı gerçekleri sergilemiştir.

Cumhuriyet edebiyatında, gerek kendi dönemlerinde ortaya çıkan edebî akım ve topluluklara katılmadan edebiyatta Türk şiirine getirmiş oldukları lirizm, sembolizm, güzellik duygusu ve estetik anlayışlarıyla kendilerine özgü birer edebî şahsiyet olan Ahmet Muhip Dıranas ve Cahit Külebi'de kadın temi ustaca işlenmiş ana temalardandır. Dıranas için Gür'ün şu isabetli yargısı önemlidir: "O; değişen, gelişen, yenilenen ve ortaya çıkan birtakım sanat, edebiyat ve şiir hareketlerini idrak ettiği hâlde, 'daima ben, edebiyat alanında yalnız kalmayı isteyen bir insanım.' diye düşünmüştür. Nitekim kendi döneminde ortaya çıkan birçok hareket gibi, Garip ve İkinci Yeni şiir anlayışlarına yönelmeye de ihtiyaç duymamış, doğruluğuna inandığı yolda gitmeyi tercih etmiştir. Ancak bu tür hareketlere alenen karşı da

çıkmamıştır.”

Ahmet Muhip Dranas'ın en sevilen şiirlerinden biri olan Fahriye Abla şiirinde ergen bir erkek çocuğun mahalledeki Fahriye isimli genç, güzel ama kendinden büyük bir kıza olan hisleri ve duyguları işlenmiştir. Dıranas, koku yoluyla anımsadığı “Fahriye Abla”yı görsel öğelerle âdeta yeniden keşfedip, “Fahriye Abla”nın evini “sarmaşık, ıtır, akasya ve bahar” gibi aşkı simgeleyen unsurlarla betimler.

Külebi, kadına duyduğu aşktan söz etmenin yanı sıra, ülkesine, ülkesinin insanına, doğaya ve her türlü varlığa varıncaya kadar geniş bir yelpazede, bazen açıkça bazen de dolaylı anlatımlarla aşkı ve sevgiyi dile getirmiştir. Onun şiirlerinde kadın önemli bir yer tutar. Öyle ki Rüzgâr adlı şiir kitabının bir bölümüne Kadınlar adını vermiştir. Külebi, kadını hayata anlam ve güzellik katan bir varlık olarak görmüştür.

Kız ve kadın sözlerine şiirlerinde çok sık yer veren Cahit Külebi, aşkı ve kadını hiç bayağılaştırmadan kendine özgü tavrı içinde temiz ve asil duygularla işlemiştir.

Boynun bir gelincik çiçeğinde çizgi kadar narin,
Endamın İstanbul akşamlarının yükselişidir.

diyen Cahit Külebi, şiirde ilk ustasının halk, ikinci ustasının doğa, üçüncü ustasının kadınlar olduğunu vurgular.

Külebi'ye şiir yazmayı, sevgiyi, sevmeyi öğreten bir bakıma sevinçler, acılar, özlemler içinde çırpınıp duran fedakâr Anadolu kadınları olmuştur.

Cahit Külebi, sevgi temalı şiirlerinin kiminde gençlik sevdalarının izlerini, kiminde gelip geçici sevgileri, kiminde ise yurt sevgisiyle karışmış sevdayı anlatmıştır:

Bildim ki nasibim yalnız sen,
Ekmeğim senden gelirmiş,
İnsan uyuyabilirmiş,
İzin verisen.

“Sevda” şiirindeki bu yalnızlık ve “Sevda Peşinde” şiirinde geçen:

Birisi var yolumu bekler,
Ömrüm günüm yalnız geçiyor
Bir tek sevda peşinde
dizeleri, bir kişiye bağlanmanın mutluluğunu taşımaktadır. “Yeşeren Otlar”daki:
Sonra sen geldin dünya güzelim
Yürüdün salına salına,
Bastığın yerlerde güller açtı,
Sarıldı ayaklarına

dizeleri, aynı kitapta:

Seninle el ele deniz boyunca
Tasalardan uzak
Bir çift yıldız gibi kayıp gecede
Küçüle küçüle uzaklaşarak
Türküler çağırırsak.

dediği sıcak dizelerle yüklü “Deniz Boyunca” şiiri, yine:

Bir gül baygın durur bahçede
Yaprakları serin.
Sen sarı güllerin en sarısı
Yağmur gibisin.

dediği “Sevda Bahçesi” şiiri ile “Sevda Peşinde” adlı şiirinde geçen:

Birisi var yolumu bekler.
Ömrüm günüm yalnız geçiyor
Bir tek sevda peşinde.

dizeleri bir kişiye bağlanmanın mutluluğunu gizler.

Bu mutluluğu sergilediği bir şiiri de eşi Süheyla Hanım için yazdığı ve adını “S” koyduğu şiirindeki:

Sonra yine ev yine sen,
Solgun bir lâmba altında oturup çalışmak.
Ara sıra gözlerimiz bir birini bulursa
Birden ısınıyor içim,
Birden ışıyor kitabın yaprakları,
Yaşadığımı hatırlıyorum
Bakıp gülerken.
dizeleridir.

Edebiyatımızda tutku ile sevdiği kadınlara özgün şiirler yazmış şairlerimiz oldukça fazladır. Bunlardan en tanınmışlarına bir göz atarsak ilginç aşk öyküleri ve çok güzel sevda şiirleriyle karşılaşırız.

Abdülhak Hamit Tarhan'ın kaybettiği eşi Fatma Hanım'ın ardından yazdığı: Eyvah! Ne yer, ne yâr kaldı / Gönlüm dolu ah-u zâr kaldı / Şimdi buradaydı, gitti elden / Gitti ebede gelip ezelden gibi dizelerle yüklü Makber adlı şiir bir kadın için yazılmış şiirlerin en güzeli ama en hüznülülerindendir.

Nazım Hikmet'in uğruna şiirler yazdığı kadınlardan Piraye için kimi dizeleri: Ne güzel şey hatırlamak seni: / ölüm ve zafer haberleri içinden, / hapiste ve yaşım kırkı geçmiş iken.../ Ne güzel şey hatırlamak seni biçiminde olan şiiri;

Özdemir Asaf'ın, Güzel Sanatlar Akademisi'nde okuyan ve güzelliğiyle dillere destan olan Mevhibe Hanım'a duyduğu karşılıksız aşkı için öğrenici adını kullanamadığından Lavinia adı ile yaz-

diğı ve ilk bölümü: Sana gitme demeyeceğim./
Üşüyorsun, ceketimi al./ Günün en güzel saat-
leri bunlar./ Yanımda kal. biçiminde olan şiiri;
Attila İlhan'ın, Paris seyahati sırasında tanıştığı ve
âşık olduğu fakat Türkiye'ye getiremediği Maria
Missakian'a yazdığı, ilk bölümü: Yüksek kaldırımda
bir akşam / Maria Missakian'ı düşündüm / Eğer ken-
dimi bıraksam / Yağmur olabilirdim yağardım biçi-
minde olan şiir;

Evli olan Ümit Yaşar Oğuzcan'ın, İş Bankası'nda
çalışırken âşık olduğu bir kıza yazdığı ve bazı dizeleri:

Şarkılar söylüyorum şiirler yazıyorum

Ayten üstüne / Saatim her zaman Ayten'e beş var

Ya da Ayten'i beş geçiyor / Ne yana baksam gör-
düğüm o / Gözümü yumsam aklımdan Ayten geçiyor
biçiminde olan Ayten şiiri;

Arkadaşı Vedat Günyol'un kardeşi Mihrimah
Hanım'a âşık olan ancak aşkını gizli tutan Cahit Sıtkı
Tarancı, ilk dörtlüğü:

Bir kere sevdaya tutulmaya gör;

Ateşlerde yandığının resmidir.

Aşık dediğin, Mecnun misali kör;

Ne bilsin alemde ne mevsimdir.

biçiminde başlayan Kara Sevda şiiri;

Abdurrahim Karakoç'un i gençliğinde sevdiği, "se-
viyordum ama olmadı" dediği bir kıza yazdığı fakat
adını gizli tutup Mihriban dediği, Musa Eroğlu tara-
fından bestelenip ölümsüzleştirildiği ilk dörtlüğü:

Sarı saçlarına deli gönlümü

Bağlamıştın, çözülüyor Mihriban

Ayrılıktan zor belleme ölümü

Görmeyince sezilmiyor Mihriban

biçimindeki şiiri;

Bedri Rahmi'nin karısına yazdığı sanılan,asında
asistanken üniversitenin heykel bölümüne misafir öğ-
renci olarak gelmiş olan Mari adlı bir kıza yazdığı:

Karadutum, çatal karam, çingenem

Nar tanem, nur tanem, bir tanem

Ağaç isem dalımsın salkım saçak

Petek isem balımsın a gülüm

Günahımsın, vebalımsın.

biçiminde başlayan meşhur Karadut Şiiri;

Dıranas'ın, komşuları olan Fahriye Hanım'a yazdı-
ğı bazı dizeleri:

Bu, afyon ruhu gibi baygın mahalleden,

Hayalimde tek çizgi bir sen kalmışsın, sen!

Hülyasındaki geniş aydınlığa gülen

Gözlerin, dişlerin ve ak pak gerdanıyla

Ne güzel komşumuzdun sen, Fahriye abla!

biçiminde olan ve eşinin "Evlendiğimizde o kadın
70 yaşındaydı. Ben Fahriye Abla'yı hiç kıskanmadım"
dediği şiir, edebiyatımızın kadınlar için yazılan en bi-
linen şiirlerinden biri olmuştur.

Aşk duygusunun yücelttiği davranışın en güzel
örneklerden birini "Fahriye Abla" şiirinde çocukluk
yıllarında kendisinde kuvvetli iz bırakan bir genç kıızı
adeta realist hikayeye özgü bir yolla betimleyen Dıra-
nas vermiştir. Bu davranışın bir örneği de Külebi'nin
komşusu bir kız için yazdığı:

Bir komşumuzun da kıızı var

Gece gündüz türkü söylüyor,

Ya doktor ya mühendis diyor da

Başka bir şey demiyor.

deyişinde görülür.

Yürekte yüreğe kurulan bir köprü olan sevgiyi
kimi zaman:

İnsanın sevdası on beşinde

Horoz şekerlerine, güneşlere benzer

deyip gelip geçici heveslerin ilginç bir yansıması
olarak aktaran Cahit Külebi'nin kimi dizeleri:

İşte Sivas'taki ilk göz ağrım

Kalın sesli, kalın dudaklı, esmer

İşte yumurta gibi soyulmuş, beyaz

Bursa'daki komşumuzun kıızı.

Cins tavuklar gibi sevimli, kurnaz.

İşte Berlin'deki 38'de

Sevinç doluydu, cömertti bir zamanlar

İşte İzmir'dekiler, bir değil, beş değil.

Gelip dizildiler sıra sıra.

Narin, vefasız hepsine meyil

Duyduğum deli gibi bir ara

biçiminde olan "Eski Bahçe" şiiri gelip geçici sev-
gilerin öyküsünü sergiler. "Süt"teki:

Ben senin hasretinle

Yanar dururum ömrüm boyunca.

Tanrıdan sonra yurdum,

Yurdumdan sonra sen varsın,

Haziranda bir duman tüter buram buram,

Sen o dumansın.

biçimindeki dizelerle yüklü "Helâl" şiiri de yurt
sevgisiyle birleşmiş sevi şiiridir.

Külebi'de sevgili:

Sadakati seyrettim gözlerinde

Yıllarca sabrı tahammülü.

dizelerinde dile getirildiği gibi yaşamın zorlukları-
nın paylaşıldığı bir bakıma gerçek dostluktur.

Adamın Biri'ndeki "Hikâye" adlı şiiri, aşk ve yurt sevgisini birlikte veren en güzel şiirlerindendir. Eşine yazdığı bu şiirin ilginç bir öyküsü vardır. Bu öyküyü Feyzi Halıcı, Cahit Külebi'nin ağzından şöyle anlatır: "Eşimle ara sıra sudan sebeplerle münakaşa ediyorduk. Yine bir gün benim inatçı tabiatım yüzünden, hiçten çıkmıştı tartışma. Ona; 'Bağışla beni haksızım. Yalnız bırakma, konuş benimle.' diyememiştim. Hissettiklerimi söyleyemedim, yapımda var bu.

İşte Hikâye adlı şiirim o gece hem de yarım saat içinde ortaya çıkıverdi.

Eşimle kavga ettiğimiz gece, içim içime sığmıyor, vicdan azabı çekiyordum. Kendimi suçlu buluyordum. Haksızlık etmişim. Sabaha kadar uyuyamadım. Masamın başına oturup bir çırpıda Hikâye şiirini yazdım.

Eşim sabahleyin masanın üstündeki şiiri görünce eline aldı. Niye yazdın bu şiiri diye sordu. Tartıştık, kavga ettik ya dedim. Kavga ettiğimiz için mi deyip güldü. Barışıp, Hikâye şiirini okuyarak okula gittik."

Sevgiyi her yönüyle işlemiş, kadını da her yönüyle şiire sokmuştur, diyebiliriz Külebi'ye.

Onun şiirlerinde bir bakarsınız anne, bir bakarsınız eş, bir bakarsınız sokak kadını görünümündedir kadın.

Yeşeren Otlar'daki "Kayıp Sevda" şiirinde "Nerde evvel zaman içindeki aşklar" diyen Cahit Külebi, aynı şiirde, "Bir sevişmek kaldı romanlarda" deyip bugünün aşklarını çok yüzeysel bulduğunu belirtir.

Aşk konusunda "idealleştirme" bütün dünya edebiyatlarında olduğu gibi Türk edebiyatında da doğaldır.

Fahriye Abla" şiirinde Fahriye Abla bir semboldür. Şair Fahriye Abla'ya duyduğu özlemin yanında kendi çocukluk günlerine de özlem duymaktadır. Çocukluk günlerine duyulan benzer özlem Külebi'de de ön plandadır.

Külebi, "Günler Bana Bir Hikaye Anlattı" şiirinde günlük telaşları, içinde bulunulan durumu sergiler.

"Geçen gün bir kadın gördüm,

Kucağında bir çocuk vardı.

Yüzü kehribar rengindeydi.

Ne oldu sana bebek dedim

N'oldu da böyle zayıfladın?

Çocuk yüzüme bakıp güldü."

derken, doğayla özleştirdiği kadının ve çocuğun rengi de Anadolu bozkırlarının rengi gibidir. Külebi'nin ustalığı betimlemelerindeki bu güzellik-

ten gelir. Külebi, kadına duyduğu aşktan söz ederken Anadolu insanını ve doğayı dolaylı anlatımlarla dile getirip aşkı ve sevgiyi işlemiştir.

Sosyal bir duruş sergileyip kadından çok, Anadolu kadınından söz etmesiyle dikkat çeken;

Tarla çapalarken güneş altında;

Karanlık odalarda tütün dizerken

Yanıp sönerdi ıslak ıslak

Yeşil tütün rengindeki gözleri

gibi deyişleriyle yaşam mücadelesi veren kadını anlatan ve şiirlerinin önemli bir bölümü kadınlar üzerine olan Külebi, bir şiirinde: "Ben öldükten sonra bu mısralar kadınlara yadigar olsun" diyerek kadınların sanatı içindeki yerini işaretlemiştir.

Kadınla doğayı özleştiren Külebi'deki bu tavır Dıranast'da sezilmektedir. Aralarındaki ince fark Külebi'nin Anadolu kadınının var olma mücadelesini dizelere aktarması, Dıranasın ise kadın güzelliğini biraz daha ön planda tutmasıdır. Doğaya tutkunluğuyla bilinen "Dıranas'ın şiirlerinde temel yapıyı oluşturan asıl kavramlar aşk ve güzelliktir. Dıranas, sevgilinin güzelliğini doğanın güzellikleri ile birleştirmekte ve öyle tasvir etmektedir. Doğa unsurlarıyla sevgiliye olan aşkı dile getirmektedir. "Serrenad" adlı şiirlerinde:

Geldim işte mevsim gibi kapına,

Gözlerimde bulut, saçlarımda çiğ.

Açılan bir gülsün sen yaprak yaprak,

Ben aşkımla bahar getirdim sana

bu durum, açık bir şekilde görülmektedir "

Dıranas, "Bahar Şarkısı adlı şiirinde yine aynı kavramları, farklı bir anlam dünyası içinde dile getirmektedir.

Gözlerin kararın yollarda üzgün

Ve bir zambak kadar beyazdır yüzün;

Süzülüp akasya dallarında gün

Bu dizelerde, şair sevgilisinin güzelliğini doğadaki unsurlara benzeterek anlatmaya çalışırken sevgi ve doğa sevgisi değerini birleştiren ve yansıtan kavramları kullanmaktadır.

Balad adlı şiirinde sevgiliyi anlatan şair, sevgilisine seslenerek sonsuza dek onu bekleyeceğini söylemektedir."

Görüldüğü gibi hiç bir edebi guruba girmeyen, unutulmaz şiirler yazan Ahmet Muhip Dıranas da, şiirlerinde Külebi gibi aşk, doğa, kadın temlerini sığ olmayan bir anlatımla ve düşündürücü bir biçimde oya gibi işlemiştir.

Merzifonlu Kara Mustafa Paşa İncesu ilçesini 1666 tarihinde camii, medrese, arasta çarşısı, sıbyan okulu, hamamve külliyesini inşaa ettirmiştir. Ve böylece civardan gelen halk İncesu ilçesini oluşturmuştur.

Yrd. Doç. Dr Ahmet Semerci'nin 2000 tarihli Bilgi Şöleni'ndeki sunumuna göre Merzifonlu Kara Mustafa Paşa, aslen Türk olup, 1634 tarihinde, Merzifon'un bir buçuk kilometre doğusundaki Marınca Köyü'nde doğmuştur. Babası, Bağdat seferinde şehit olan sipahilerden Oruç Bey'dir. Annesi, Abide Hatun'dur. Oruç Bey, 1639'da IV. Murat'ın Bağdat seferinde Bağdat surları önlerinde şehit olduğunda, oğlu henüz dört-beş yaşlarındadır. O sırada sancak beyi konumunda olan Köprülü Mehmet Bey, Oruç bey'in yakın arkadaşı olduğundan, küçük Mustafa'yı yanına almış ve kendi üç oğlundan ayırt etmeden büyütmiştir. Mustafa, 1642'de yedi yaşındayken, Köprülü ailesiyle beraber ilk defa İstanbul'a gelmiştir.

Köprülü Mehmet Paşa sadrazam olduğu zaman, oğlu Fazıl Ahmet ile yakın arkadaşı olan Mustafa 22 yaşlarında idiler ve medrese eğitiminin en yüksek kademesini bir yıl önce bitirmişlerdi. Kara Mustafa, 20 yaşındayken, Köprülü Mehmet Paşa'nın dört kızından en büyüğü olan 16 yaşındaki Sabiha Hatun'la evlenmiştir.

Kara Mustafa Paşa, ilk önce Köprülü Mehmet Paşa'nın idairesinde yetiştirilmiş ve onun silahtarı olmuştur. Köprülü, sadrazam olunca, Kara Mustafa Paşa'yı, sadrazamın padişaha sunulacak bilgilerin sunum görevlisi anlamına gelen "telhiscilik" görevine getirmiştir. Daha sonra,

1658 yılında, hasahırlara ve onlarla ilgili gereçlere bakmakla yükümlü, yüksek aşamalı bir görev olan "mirahur"luğa, 1660 tarihinde de, Silistre Beyler Beyliği'ne getirilmiştir. 1661 yılında vezirlik rütbesi verilerek, Diyarbakır valisi olmuştur.

Köprülü Mehmet Paşa'nın ölümü üzerine, sadrazam olan Fazıl Ahmet Paşa, eniştesi Kara Mustafa Paşa'yı, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı karşılığı olan, "Kaptan Paşa"lığa tayin etmiştir. Kaptan Paşa olarak yaptığı başarılı çalışmaların yanında, Sad-

razamın başkomutan olarak Avusturya seferine çıkması üzerine Kara Mustafa Paşa, kaptan paşalıkla beraber, 1663 yılında, sadrazama vekalet eden vezir anlamına gelen sadaret kaymakamlığına getirilmiştir. Fazıl Ahmet Paşa'nın Girit seferi sırasında (1666-1669) tekrar sadaret kaymakamlığı görevini yürütmüştür.

Kara Mustafa Paşa, üçüncü vezir olarak, Fazıl Ahmet Paşa'nın yanında, Lehistan Kamenice seferine katılmış, kalenin ele geçirilmesinde büyük kahramanlık göstermiş, ayrıca 1672'de imzalanan antlaşmanın müzakerelerini de yürütmüştür. Fazıl Ahmet Paşa'nın hastalığında, devlet işlerinin idaresi üzerinde kalan Kara Mustafa Paşa, Fazıl Ahmet Paşa'nın vefatı üzerine 1676 tarihinde sadararete tayin edilerek sadrazam olmuştur.

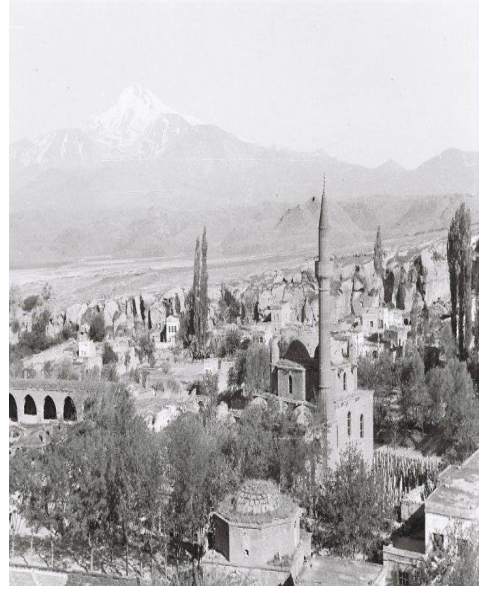
Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın sadaretinde ilk önemli mesele, Cehrin Kale'sini Ruslara bırakarak, Rus nüfuzuna giren Ukrayna yüzünden Ruslarla Osmanlıların karşı karşıya gelmeleridir. Cehrin üzerine yapılan ilk seferde başarılı olunamaması üzerine, sadrazam bizzat ordunun başına geçerek, uzun ve zorlu mücadeleler sonunda 1678 tarihinde, kale Osmanlıların eline geçmiştir. Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın hayal kırıklığıyla sonuçlanan ve Osmanlı Tarihi kadar Avrupa Tarihi içinde bir dönüm noktası olan ikinci Viyana kuşatmasıdır.

Sadrazam Merzifonlu Kara Mustafa Paşa, sınır olaylarını bahane ederek, padişah IV. Mehmet'in karşı çıkmasına rağmen onu ikna etmiş ve Avusturya'ya savaş açmıştır. Osmanlı Ordusu, 14 Temmuz 1683 tarihinde Viyana önlerine gelerek şehri kuşatmıştır. Viyana gibi merkezden uzak, iyi korunan bir şehrin kuşatılması, orduda yiyecek ve cephane darlığı ve askerde yorgunluk ve bezginlik yaratmıştır. Ayrıca, şehre, teslim olması için süre verildiği için zaman kaybedilmiştir. Diğer taraftan, Lehistan Kralı da mühim bir ordu ile Viyana'ya yardım göndermiştir. İki taraf arasında 12 Eylül 1683'te şiddetli bir çatışma başlamıştır. Ancak, ordunun kanatları bozulmuş, on binden fazla şehit verilmiş, 300 top ve 5000 çadır gibi

birçok malzeme ve eşya düşman eline geçmiştir. Son dakikaya kadar savaşıyan sadrazam, silahlarının müdahalesi ile savaş meydanından ayrılarak, Yanık Kale üzerinden Budin'e doğru çekilerek, soğukkanlılığını korumuş ve bozgun halindeki orduya çeki düzen vererek yeniden düzenlemeye çalışmıştır. Ancak, Kara Mustafa Paşa'nın düşmanları bu olayı fırsat bilerek harekete geçmişlerdir. Nitekim, Merzifonlunun idam fermanını en sonunda çıkartmayı başarmışlardır.

Sadrazam, 25 Aralık 1683 tarihinde, Belgrat'ta padişahın kendisi hakkındaki ölüm fermanını öğrenmiş, bütün ordu emrinde olmasına karşın tepki göstermemiş, rıza Allah'ın diyerek cellada teslim olmuştur. Kara Mustafa Paşa'nın boğulduktan sonra başının kesilerek padişaha götürüldüğü ve Edirne'de Saruca Paşa Camii avlusuna gömüldüğü kaydedilmektedir. Sonradan başsız cesede ait kemikler, Belgrat'tan getirilerek İstanbul'daki türbesine gömülmüştür. Viyana müzesinde sergilenen ve Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'ya ait olduğu iddia edilen başın gerçekten ona ait olduğuna dair hiç bir kanıt yoktur.

Kara Mustafa Paşa'nın zeki, dünya işlerine vakıf, cesur, gururlu, cömert, ve aynı zamanda da ikbal ve servete karşı düşkün bir şahıs olduğu söylenir. Sadrazamlığı 7,5 sene devam etmiş olup, idam edildiğinde 50 yaşlarındadır. (H. Çiftçi- H. Çavdar Coğrafyadan Vatana İncesu Sf:37)

Selma, Aybike ve Gökçek sahil kenarında gezmek üzere evlerinden çıktıklarında üçünün de üzerinde omuzlarını örten güzel dantellerle süslenmiş şallar, üçünün de güzelliğine eşlik edebilecek nitelikteydi. Sahil kenarında biraz hava almak, yürümek hoşça vakit geçirmek ve biraz da sohbet etmek istemişlerdi. Dışarıda hafif bir rüzgâr vardı.

Ağaç dalları hafif dans eder gibi salınıyor. Dalların arasından seken rüzgârın sesi notalara, notalar ritme dönüşerek birbirinin ardınca sıralanan notalar da hoş bir armoniyle etrafı serinletiyordu. Yürürken üçü de sıkıca şallarını sarıldılar Gökyüzü bulutluydu ama arada bir güneş yüzünü gösteriyor, etrafı güler yüzüyle aydınlatırken arada bir sıcak kahkahalar atıyor ve doğayı, canlıları ve insanları ısıtıyordu.

Gökçek, “Şalları almazsa mıydık acaba?” diye seslendi. Sesinde hafif bir korku ve tedirginlik hissediliyordu.

Selma, “Neden, neden almasaydık? Bence, hava bozulacak gibi.” cümlesi, karşısındakini azarlayan bir ton ve ezgiyle çıkmıştı. Sesindeki hoş olmayan ezgiyi fark etmiş olmalı ki hoş bir edayla sözüne devam ederek, “Yok, iyi ki aldık, güneş arada bir bulutların arkasına saklanıyor!”, diye konuşmasına gülümseyerek devam etti.

Aybike, “Bence, Selma haklı! Şalları aldığımız iyi oldu. Üşüyebiliriz bence...”, dedi, derin bir nefes alarak, başını gökyüzüne doğru kaldırdı.

Gökçek de Aybike'nin aynadaki yansıması gibi başını kaldırarak gökyüzüne baktı. Gökyüzünü tuhaf bir bulut kümesi kaplamıştı. Renginde bir tuhafılık vardı. Bulut birden bire doğuya ve batıya doğru yayıldı. Bulut kümeleri, rüzgârın yerdeki kumları havalandırdığı ve birbirine karıştığı bir kumsal görünümüyle beraber, çaydanlıktan soğuk havalarda çıkarken kolayca görülen bir buhar şeridi halinde bütün ufku kaplamıştı. Az sonra güneş koyu kırmızı tonun hâkim olduğu altın sarılığında bulutların arasından çıkmaya çalışıyordu.

Az sonra sahil kenarındaydılar. Deniz suyunun berraklığından değişik renklerde çakıl taşları parlaklıklarıyla seçiliyordu. Kumsal alabildiğine sesizdi. Etrafta yanlarında sahiplerinin dikkatlerini çekmek için muziplikler yapan köpekler ve bu kö-

peklerin sahipleri olduğu anlaşılan birkaç balıkçı oltalarını denize salmış, koltuk görünümlü taburelerine iyice yayılarak oturmuşlar, biri ellerinden gelip alacakmış gibi sıkıca oltalarına sarılmışlardı.

Ufukta kendine aralık ve boşluk arayan güneş bulutların arasından cılız sarı ışıklarını ortalığa saçmaya, etrafı aydınlatmaya ve ısıtmaya çalışıyordu. Rüzgâr karar sız bir şekilde kesik kesik ve öfkeyle esiyordu. Deniz de bu sonbahar rüzgârının esintisinden arada bir kabarıyor, dalgalar sahil kenarını süpürecekmiş gibi.

Sahil az ilerde çam ağaçları ile kaplı bir dağ tepesiğinin oralarda biteviye uzunluğuna ara vermek zorundaydı. Hemen orada çeşitli spor aletlerinin bulunduğu bir park vardı. Selma, Aybike ve Gökçek burada tarihin derinliklerinden selam verircesine ayakta duran yaşlı bir çınar ağacının altında bulunan banka oturup sohbet etmekten çok hoşlanırlardı. Amaçları oraya o kadar yürümekti.

Aybike bir taraftan yürüyor, bir taraftan da nişanlısının hoşlanmadığı taraflarını Selma ve Gökçek'e anlatmaya çalışıyordu.

“Bizimkisi, her şeyi kaba kuvvetle halledeceğine inanıyor, olur mu diyorum, biraz güler yüz göstermek lazım, bence güler yüz kaba kuvvetten daha önemli diyorum, o her gezmemizde bana inat kaba kuvvet gösterilerinden birini bana sergilemekten hiç geri kalmıyor.” diyerek dertli dertli iç çekti. Hissettiği keder soluklarına sinmişti.

Aybike, ayağındaki ayakkabılarını çıkartıp eline aldı. Küçük, çıplak ve süt beyazlığındaki teni kara kumların arasında güneşin parlaklığına hasret kalmış kumun hasretini giderircesine parlıyordu. Rüzgârda uçan kumral saçları, mükemmel, insicamlı bir ölçüye sahip vücudunun üzerinde, “Olamaz böyle bir güzellik!” dedirtecek kadar insan da heyecan yaratan bir güzelliğe sahip ve güzel bir tablo görünümü veren al yanaklı güzel yüzünün etrafında taze bir mısır tanesinin püskülleri, bir sümbülün bukleleri gibi durmadan ayrışıp birleşiyordu. İpek gibi ten rengini gizleyen, ama güzel ve uyumlu hatlarını sergilercesine sıkın renkli çiçeklerle bezenmiş ince bir tülü andıran elbise zayıf ama çok zarif bedenini örtüyordu. Zarif bir sütünü andıran bacakları kumun üzerine sanki basmıyor, bir balerin gibi salınıyordu. Rüzgâr

arada bir eserken vücuduna elbiseyle beraber yapışarak vücudunun en ince kıvrımlarını ortaya çıkarıyordu. Elmas gibi parlayan iri gözleri denizin derinliklerine gizlenen güzellikleri suyun yüzüne çıkarırcasına parlıyordu. Yanında sakin ve huzurla dolaşan ablası Gökçek, Aybike'ye sakin bir şekilde seslendi: "Haklısın!", dedi. "Elbette haklısın, Aybike kardeşim!". Sonra, Aybike'nin nerdeyse kaybettiği sakiliğine kavuşması için omuzlarına şefkatle elini koydu. Aybike'nin insanda mermer bir heykelin yuvarlak kıvrımlarını hatırlatan zarif hatlı omzunu şefkatle okşadı. "Haklısın elbette, kaba kuvvetle kim ne elde etmiş, kim ne kazanmış?", dedi, tüm sakinliğiyle.

Selma ise biraz muzipçe, "Sinirlenme kardeşim, erkekte de biraz kaba kuvvet; eh, biraz da gösterisi de olmalı ama..." derken, yüzünü alaylı ve karşısındaki insanı sinir eden şımarık bir gülümseme ile güzel yüz hatlarına poker oynayan bir kumarbaz gibi alaycı, kendine ait olamayan bir yüz ifadesi sardı. "Erkek dediğin de biraz kaba ve kuvvetli olmalı, doğasının gereği kardeşim, sen bunu neden dert ediyorsun ki?" diye devam etti.

Aybike, şalına sinirle ve hışımla sarılırken bedeninde hissettiği hafif tedirginlikle bakışlarını ablası Selma'ya dikti. Zarif, ipeksi beyaz ten rengi yer yer kırmızılaşan ve kaskatı kesilen vücudunun uzuvları duygularının isyan ettiğini haykırıyor gibiydi. Vücut dilinin istem dışı haykırdığı kaba kuvvet gösterisinden kendisi de utanarak söylemek istediklerinden vazgeçti ve derin derin nefes alarak güzel yüzüyle tebessüm etmeye çalıştı.

Aybike, ruhunda uğursuz bir zalimin yarattığı ve bir olumsuzluğun, çevrede tedirginlik uyandıran bir enerjiyi etrafa yaydığını hissetti.

Az sonra çam ağaçlarıyla beslenmiş pek de yüksek olmayan bir dağ kütlesinin eteğinde yer alan parka ulaşmışlardı. Gökçek, Sahilin hemen sağında spor aletlerinin tam karşısında ve tarihi söğüt ağacının gölgesine sığınan banka gelmesiyle oturması bir olmuştu. Diğerlerine seslenerek, "Selma, Aybike gelin şu oturun, çam ağaçlarının teneffüs ettiği şu ortamı içinize çekin.", diyerek konuşmanın devamını engellemeye çalıştı. Az sonra, parkta arkasında tarihi söğüt ağacının gölgesinde birilerini bekleyen bir çocuk yapayalnız duran banka oturmuşlardı. Gökçek, Aybike'ye yandan göz ucuyla baktı. Aybike kendi hayal gücünün derinliğinde boğuluyor gibiydi. Yüz teni parlaklığını kaybetmiş,

kendi hiddetinin aleviyle yanıyordu. Kafasında nişanlısının sembolik olarak etkilediği düşüncelerin imgeleri ve ablası Selma'nın umarsızca söylediği sözlere takılıydı. Bilinç, bilinçaltı imgelerin saldırısına uğramış. Bir nişanlısına, bir de ablası Selma'nın söylediklerine hiddetleniyordu.

Gökçek ve Selma az sonra kendi aralarında başka bir mevzunun derinliklerinde kulaç atıyor, arada bir konuştukları mevzunun dalgalarını ona doğru salıyorlar, ancak Aybike kendisine sorulan soruların farkında bile olamıyordu. Aybike kendi hayal gücünün girdabında kendini kaybetmiş, sinirden tir tir titreyen güzel bedenine hapsettiği hırsının aleviyle yanıp kül olmaya başlamıştı bile.

Sonra nişanlısının kendisine bakan, ancak her nedense tebessüm eden güzel hatlı güçlü kaslarla örülü yakışıklı yüzü canlandı zihninin en derinliklerinde. İlk şimdi oturdukları bankta tanışmışlardı. Tanıştıktan kısa bir süre sonra nişanlanmışlardı. Yoksa çok mu, acele etmişlerdi? Kasvetli bir vaziyete, hayal âleminde yankılanan iç çekişlerle, nişanlısından çok etkilendiğini hatırladı. Bu tanışmanın ayrıntıları hayal meyal hatıralarında canlanıyor, geçmiş yavaş yavaş tüm berraklığıyla anımsıyordu. Nişanlısının yakışıklılığından, erkeksi tavrından ve güçlü, kuvvetli kas yapısından etkilediğini, damarlarında dolaşan kanın nasıl ısındığını, romantik bir aşkın ruhunda nasıl canlandığını, iç çekişlerini, ruhunda fırtınalar koparan anlamlandıramadığı, hayatında ilk defa deneyimlediği garip arzu yumağının coşkunluğunda nasıl eridiğini anımsadı. Arzuyla kesilen soluğunu, sahil boyunca gezerken el ele tutuşlarken tüm vücuduna yayılan tatlı hoş bir enerjinin vücudunu sarı mum ışığında kanatları yanan pervane böceği gibi, yandığını ve mum gibi eridiğini hatırladı.

Selma düşüncesinin aksine fikirlerini ifade ederken içinde hissettiği duyguları onu rahatsız etmeye başlamış, ablasına göstermemeye çalıştığı, büyük bir gayretle ondan gizlemeyi başardığı kaba kuvvet gösterme isteğinden dolayı yaşadığı duygu yoğunluğundan adette utandı. Neyse ki kısa sürede kendini frenleyebilmiş, ablasına olanca huysuzluğuyla hoşlanmadığı, eleştirdiği bir davranış biçimini, kaba kuvvet gösterisini sergilememişti. Kendini geriye çekmiş olmasına rağmen, öfke duygusunun içinde bir yerde tatmin olamadığı duygusu onu içten içe rahatsız etmeye başlamıştı. Şimdi aptalaşmış, öfke sendromundan sonra kendine yabancı

bir takım duygularla kendi dehşetinin girdabında boğuşurken anılarında hissettiği duygulardan aldığı tuhaf zevk dalgasıyla hissettiği arzu yoğunluğunu yeniden yaşıyor, şimdi nişanlı Baybars'a özlem duyuyordu. Nişanlı Baybars ile yaşadığı anıların yoğunluğunda muhayyilesinde hissettiği vehimlerden de utanmaya başlamıştı. O şu an ablalarının yanında ve aynı bankta oturmasına rağmen, kendi ve Baybars dışında bir başkasını hissetmiyor, anları görmüyordu bile... Kıpırmızı olmuş benzi, kaskatı kesilmiş güzel hatlı vücudunun uzuvlarıyla kaybolmak, erimek, yok olmak istiyordu. Buradan kalkıp gitmek, hayalet gibi yok olmak istiyordu.

Parkta bisiklet görünümlü aletin üzerinde pedal çeviren orta yaşlı ve oldukça şişman bir kadın, toprakta elinde minnacık bir taşla kendisine havlayan bir köpeğe elindeki taşı atacakmış gibi elini havaya kaldıran çocuğa bağırarak:

“Bana bak, çocuk! O taşı atarsan, seni gelir oraya gömerim!” diye tehditkâr bir ifadeyle çocuğa olanca gücüyle bağırmişti. Bir an tuhaf bir sessizlikle Aybike içinde bulunduğu zamanı büyük bir tedirginlikle hissetmiş, anılardan uzak kalmanın burukluğunu hissedememişti bile... İrkildi ve başını bağırana doğru çevirdi. Az ilerisinde de bir çocuk büyük bir tedirginliğe yelken açıyordu.

Çocuk elindeki minnacık taşla eli havada öylece kalakalmıştı. Yüzünde korkudan daha çok, bir şeyi anlayamadığı, çözemediği duygusu yansımıştı. Kadın ona “Gömerim!” diye bağırması ama o gömmek kelimesinin anlamına dair herhangi bir şey, ona dair bir imge zihninde olmadığından ne hissetmesi gerektiğinin farkında bile değildi. Sözcüğün ne anlama geldiğini anlayamamış, ama kadın tarafından bir şekilde uyarıldığını, tehdit edildiğini hissetmişti. Yine de kendini sormaktan alıkoyamadı. Kadına mahcup ve tedirgin bir ifade ile yavaş bir ses tonuyla “Gömmek de ne, teyze?” dedi. Çocuk sorunun cevabını bekleyip, az önce kendisine bağırana kadınla doğal bir diyalog kuracakken, az ilerde başka bankta oturan iki kadının oturdukları yerden kalkmalarıyla bisiklet pedalı çeviren kadının biri sağ, diğeri de sol omzuna dikilmeleri göz açıp kapacak kadar kısa bir zamanlarını almıştı.

Genç olan, “Sen ne gömüyorsun, hanım?”

Diğer biraz yaşlıca olan, “Küçük bir çocuğa bağırıp tehdit etmeye utanmıyon mu, sen?”

Şişman biraz önce çocuğa bağırana kadı bi-

raz sakince, “Yoo, bağırmadım çocuğu eğitmeye çalışıyorum.”

Genç olan, “Ben çocuğun annesiyim, ben onu eğitirim. Size ne oluyor, kendinizi ne sanıyorsunuz?”

Elindeki taşla az önce şaşakalan çocuğun yüzündeki ifade karmaşasından sonra havadaki kolu düşerken, elindeki taş da yere düştü. Endişeyle ağlamaya başlarken Aybike, koşarak çocuğun yanına gitti. Çevik bir şekilde çocuğu kucağına aldı. Çocuğun küçük bedenini değerli bir şey taşıyormuşçasına bağrına bastı ve temkinli adımlarla birbiriyle tartışan kadınların arasına girdi.

Annesine, “Bence, çocuğunuzu kucağınıza alın ve onu bağrınıza basın. Bakın çocuk nerdeyse ağlamaya başlayacak!” dedi ve çocuğu annesine doğru uzattı.

Bu arada bisiklet aleti üzerinde pedal çeviren kadı, sinirle kalkmak isterken genç bir kol omuzlarından tuttu ve kalkmasına engel oldu. “Durun, hanımlar! Size yakışmıyor. Önce bir ayrılın!” diyerek kadınları sakinleştirmeye çalıştı.

Anne, bir başkasının kollarında tedirgin duran oğlunu çekti, koçağına aldı. Sıkı sıkı sarılıp bağrına bastı. Çocuğun, dudakları, o küçücük dudaklar titremeye başladı, gözlerinde akmaya hazır yaşlar birikmeye başladı. Çocuğun annesi de bütün ruhuyla sinirden küplere binmiş tepeden tırnağa hiddetinden, öfkesinden titriyordu. Sanki parkın az ilerisinde dimdik duran dağ tepesi omuzlarına binmişti. Çocuğunun daha fazla korkmasını ve tedirgin olmaması gerektiğini anladığından karşısındaki kadını parçalamak isteyen vahşi bakışını değiştirerek çocuğuna gülümsedi. “Bir şey yok, yavrum, bir şey yok, korkma!”

Aybike, bir elin elinin üzerine konduğunu hissettiğinde ister istemez başını kaldırdı. Az önce kızdığı ama anılarında büyük bir arzu ve istek hissettiği nişanlı Baybars'tı, karşısındaki. Baybars'ın elinin altında titreyen elini çekemedi. Çevik, narin bir endamı, ancak kullarının sıklığından belirgin çizgiler halinde bir Herkül'ü hatırlatan kuvvetli bir ifadesi vardı, Bilge'nin. Bilge, alp bir savaşçı gibi dimdik duruyordu, Aybike'nin karşısında. Bilge tüm heybetiyle, kendisine çelikten bir ifade veren ağız ve çenesiyle, eladan zaman zaman siyah, zaman zaman da kehribar reçinevi bir kahverengiye dönüşen benzersiz bir çekikliğe sahip iri, berrak gözleri, gözlerine takıldı. Kendisine çelikten bir ifade veren dudaklarının arasında fildişi

gibi parıldayan insicamlı dişleri tuhaf bir çekicilik veriyordu, yüzüne. Başının ön tarafında parlak bir alın, gü, kıvrır kıvrır simsiyah saçlarıyla insanın imreneceği kadar düzgün ve pürüzsüz yüz hatlarına sahipti, Baybars.

Hemen yanlarında, bisiklet pedalını çeviren kadın pişkin bir şekilde gayet sakin bir tavırla, “Sizi anlıyorum, hanımlar çocuğunuz elbette koruyacaksınız, ama o köpek de benim biricğim, ben de onu koruyacağım. Çocuğunuzun eğitmeye çalışıyorum. Kötü bir niyetim yok! Eğer varsa, Allah canımı alsın, ayol!”

Çocuğun annesi oyuncak arabasını elinde tutan çocuğunu çakıl taşları serili toprak zemine bırakırken, “Anne, ne olur sinirlenme, sonra ben teyzeye soru sordum, Gömmek ne anne?” diye aynı merakla sorusunu yineledi,

Anne, “Hele bir gömmeye kalksın bakalım, omu, ben mi gömüyorum. Ben onu önce gömerim!” diye sinirle bağırırken solumasındaki sıklık hırsını ele veriyordu.

Kısa süreli üç kadın arasında yaşanan arbedeye el koymaları gerektiğini anladıklarından önce Aybike kadınların arasına girdi. “Ayıp oluyor hanımlar, size yakışmıyor? Ne gömüyorsunuz Allah aşkına!..” öyle kolay mı? Birbirinizi tehdit etmeyi bırakın, bak çocuk çok tedirgin oldu.” Diyerek ortamdaki rahatsız ve tehdit edici atmosferi değiştirmeye çalıştı.

Baybars, çocuğun boyunca eğildi ve omuzlarından tutarak; “Bak sana bir masal anlatayım.”, dedi. Sonra, “Senin adın ne bakayım, ağabeyciğim?”. Çocuk; “Berktuğ, abi.” diye cevap verdi. Ne güzel de adın var. Adının anlamını biliyor musun, sen?” Çocuk bu soru üzerine, eliyle başını kaşıyarak, “Babam söyledi, hatırladım abi, engel tanımaz, demek” diye cevabını yapıştırdı, çocuk. Baybars, “Aferin sana, evet engel tanımaz demek, senin adının anlamı bu!” diye tekrarladı.

Kadınlar susmuş Baybars ve Berktuğ’a bakmaya başlamışlardı. Baybars, çocuğu kucığına alarak az ilerde boş duran bir banka oturttu. Baybars sağ, Aybike de soluna oturdular. Kadınlar da ayakta merakla Baybars’a dikkat kesilerek bakmaya başlamışlardı.

Baybar, “Berktuğ’cuğum, bir gün rüzgâr ve Güneş hayatlarında ilk defa bir konuda anlaşmazlığa düşmüş ve tartışmaya başlamışlardı. “Ben senden daha güçlüyüm” dedi, Rüzgâr. Güneş,

“Hayır, sen güçlü değilsin, aslı ben güçlüyüm!” dedi. Tam o anda yol boyunca yürüyen bir gezgin gördüler. Gezginin üzerinde bir şal sarıydı.”

Berktuğ, “Şal”da ne? diye sordu merakla.

Baybars’ın gözü Aybike’nin omzundaki dantel örgüler süslü şala takıldı gözü.

Aybike’nin omzuna dokunarak, şalı işaret etti ve: “İşte bak, bu şal” dedi ve sözüne devam etti: “Güneş ve Rüzgâr, yolcunun şalını onun üzerinde alıp çıkarabilecek tek gücün kendisinde olduğunu ısrarla savundular. Sonra, kim bu şalı gezgini üzerinden çıkartabilirse onun daha güçlü olduğunu kabul edeceklerinde karar vardılar.

İlk rüzgârın denemesine karar verdiler. Rüzgâr ilk denemesine geçti, heyecanla ve yolcunun şalını omzundan çıkarttırmak için tüm gücüyle, tüm kuvvetiyle uçtu. Şalın kaba kuvvetine dayanamayacağına inanıyordu. Ama ne kadar sert ve kuvvetle uçtuysa, gezgin daha sıkı, daha kuvvetli bir şekilde şalına sarıldı, şalını vücuduna tutturdu. Rüzgâr pes edene kadar mücadelesine devam etti. Rüzgâr estikçe, adam şalına daha bir sıkı sarıldı. Sonunda ilk bulunduğu mağaraya sığındı gezgin.

Rüzgârın yapacağı bir şey kalmamıştı artık. Pes etmişti.

Şimdi Güneş’in sırasıydı.

Güneş sıcak sıcak, nazik bir şekilde gülümsedi. Ben bunu ‘Güzel, nazik bir tebessümle hallederim’, dedi.

Mağaradan çıkıp yürümeye başlayan gezgin gülümseyen güneşin sıcaklığını hissediyordu, terlemeye başlamıştı. Bir ağaç gölgesi aradı, ağacın altına sığınacaktı. Ancak ağaç çok uzaktaydı. Ağaca doğru hamle yaptı. Gezgin, adımlarını ağaca doğru atarken Güneş’in de gülümsemesi daha sıcak ve sıcak oldu.

Gezgin iyice terlediğinden, omzundaki şala ihtiyacı olmadığına karar vermiş ve bunalarak omzundan şalı çekip almıştı. Artık gezginin şalına ihtiyacı yoktu. Şalı yere bıraktı. Omzundaki çantayı da indirdi ve şalı çantanın içine koydu. Böylece, Güneş Rüzgâr’dan daha güçlü ilan edildi.”, diyerek hikaye son veren Baybars, kadınlara baktı, sonra gözleri Aybike’nin gözleriyle buluştu:

“Hiçbir kaba kuvvet, nazik bir tebessümün yapabileceği şeyleri başaramaz.” dedi, gülümseyerek. “Ancak nazik bir gülümsemeyle, başaramayacak şey, açılmayacak bir kapı, çözülmeyecek bir sorun olamaz!”